

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
HRVATSKI STUDIJI
ODSJEK ZA SOCIOLOGIJU

MIHAELA VRHOVČIĆ

**NAVIJAČKE NAVIKE ZAGREBAČKIH
SREDNJOŠKOLACA U RELACIJI SA
ŠKOLSKOM KLIMOM**

DIPLOMSKI RAD

Mentor: izv. prof. dr. sc. Irena Cajner Mraović

*

Zagreb, 2018.

Sadržaj

1. UVOD.....	1
2. VAŽNOST SPORTA	2
2.1. Razvoj modernog sporta	2
2.1.1. Sport u antičkom svijetu	2
2.1.2. Sport u srednjem vijeku i u ranoj moderni Europe	2
2.1.3. Početak razvoja modernog sporta	3
2.2. Sport kao važna komponenta suvremenog društva	3
2.2.1. Sport kao sredstvo identifikacije.....	3
2.2.2. Sport kao religija društva	4
3. SPORT I NASILJE	5
3.1. Različiti oblici nasilja u sportu	5
3.1.1. Navijačko nasilje.....	6
3.1.1.1. Definicija navijačkog nasilja	6
3.1.1.2. Karakteristike navijačkog nasilja	6
3.1.1.3. Karakteristike navijača	7
3.2. Termin huliganizma.....	8
3.3. Teorije navijačkog nasilja	9
4. ŠKOLSKA KLIMA.....	13
5. METODE	15
5.1. Cilj istraživanja	15
5.2. Hipoteze	15
5.3. Uzorak ispitanika.....	16
5.4. Uzorak varijabli	16
5.5. Metode prikupljanja podataka	17
5.6. Metode obrade podataka	18

6. REZULTATI I RASPRAVA.....	18
6.1. Deskriptivna analiza navijačkih navika.....	18
6.2. Analiza povezanosti izostajanja iz škole zbog sportskih priredbi i školske klime	28
6.2.1. Priroda odnosa između učenika i nastavnika.....	28
6.2.2. Jasnoća, konzistentnost i korektnost pravila škole.....	32
6.2.3. Učenička autonomija pri donošenju odluka, pravila te predlaganja aktivnosti na satu	40
6.2.4. Priroda odnosa među učenicima	43
7. ZAKLJUČAK	48
7.1. Verifikacija hipoteza.....	48
7.2. Praktične implikacije rezultata istraživanja.....	49
Literatura	51
ZAHVALE.....	53
SAŽETAK	54
SUMMARY	55
PRILOZI	56

1. UVOD

Sport je jedna od najprisutnijih komponenata svakodnevnice. Sportom se razvija natjecateljski duh, osjećaj zajedništva, samopouzdanje te mnoge druge kvalitetne vještine (Temkov, 2009). Izrazito ima jak utjecaj kod oblikovanja identiteta, posebice među mladima.

Bavljenje problemima i pitanjima mladih nekad nije bilo toliko razvijeno koliko je danas. U današnje doba istraživanja za dobrobit adolescenata su u porastu.

Istraživanje provedeno u Srbiji (Milojević, Simonović, Janković, Otašević, Turanjanin, 2013) pokazalo je smanjeni interes mladih za sportom, no unatoč tome visok broj srednjoškolaca izjasnio se kao članom neke navijačke skupine.

Neredi i nasilje neodvojivi su od navijačkih navika te su navijačke navike definitivno tema kojoj treba posvetiti pažnju.

U Hrvatskoj nikada nije provedeno istraživanje o navijačkim navikama srednjoškolaca, a posebice ne u korelaciji sa školskom klimom. Potaknuto istraživanjem provedenim u Srbiji (Milojević, Simonović, Janković, Otašević, Turanjanin, 2013) u ovom radu bit će istražene navijačke navike zagrebačkih srednjoškolaca u korelaciji sa školskom klimom.

2. VAŽNOST SPORTA

2.1. Razvoj modernog sporta

2.1.1. Sport u antičkom svijetu

Tendencija akademskog diskursa i popularne mitologije jest gledati na sport antičke Grčke kao na vrhunac civiliziranog postignuća tadašnjeg doba, dok je s druge strane sport antičkog Rima viđen kao regresija prema barbarizmu (Dunning, 1999:49).

Za razliku od modernog sporta, tadašnji sportovi bili su puni nasilnih elemenata. Glavni sportovi bili su kombinacije boksa, hrvanja i juda te su bili najpoznatiji sportovi na antičkoj Olimpijadi. Sportovi antičke Grčke temeljili su se na etosu ratničkih plemena što im je ostavilo prostora za toleranciju prema nasilničkim elementima sporta (Dunning, 1999:49).

Nasilje se nije odvijalo samo unutar arena i sportskih terena, već se premještalo i na ulice te je bilo prisutno među gledateljima (Dunning, 1999:49).

2.1.2. Sport u srednjem vijeku i u ranoj moderni Europe

U srednjem vijeku na prostoru Europe postojala su četiri najvažnija sporta: turniri, lov i druge aktivnosti koje su uključivale brutalno usmrćivanje životinja, streličarstvo i narodne igre. Na turnirima i u lovu sudjelovali su vitezovi i štitonoše, streličarstvo je bilo namijenjeno za srednje slojeve te narodne igre za običan puk (Dunning, 1999:49). Najstariji zapisi turnira europskog srednjeg vijeka datiraju iz 12. stoljeća te ukazuju na vrlo nasilna natjecanja unutar kojih su se vitezovi istovremeno borili „prsa o prsa“ kako bi obranili svoju čast (Dunning, 1999:49, prema: Guttman, 1986; Barber, 1974).

Guttman (Dunning, 1999:50, prema: Guttman, 1986:41) smatra kako je prisutnost žena na turnirima dovela do transformacije u funkciji sporta. Savršenstvo viteštva postalo je sporedna stvar, a turnir je postao kazalište u kojem se odvija igra vezana za senzibilitet. Time se sport počeo pretvarati u aktivnost u funkciji publike.

2.1.3. Početak razvoja modernog sporta

Početak razvoja modernog sporta odvijao se u dvije faze: u 18.stoljeću kada su prevladavali aristokrati i u 19.stoljeću kada je prevlast uzela buržoazijska skupina pridružujući se građanskoj. Sport se razvio kao sredstvo dokazivanja moći jedne skupine nad drugom (Dunning, 1999:54).

Tijekom 19.st. i 20.st. raste svijest o upotrebi riječ „sport“ kao o nenasilnoj aktivnosti. Paralelno s time, sport postaje sve više natjecateljska fizička aktivnost koja nema veze s nasiljem (Dunning, 1999: 54). Još jedan aspekt tog procesa osigurala je grupa ljudi koja je u sport uključila i planinarenje, aktivnost unutar koje naglasak nije na borbi čovjeka protiv čovjeka, već čovjeka protiv prirode te često uključuje i fizički rizik. Suočavanje s rizičnim aktivnostima centralna je karakteristika razvoja modernog sporta i dokolice društva Zapadne Europe 19.stoljeća i 20.stoljeća (Dunning, 1999:55).

2.2. Sport kao važna komponenta suvremenog društva

2.2.1. Sport kao sredstvo identifikacije

Autori Perasović i Bartoluci (Dunning, 1986., prema: Bodin, Robene, Heas, 2007.) kažu kako je „sport zrcalo društva“ citirajući Eliasa i Dunninga koji tvrde da je “znanje o sportu ustvari znanje o društvu”.

Suvremeni sportovi uključuju ispitivanje identiteta te je prema Colesu (Dunning, 1999:6) sport „surogat religija“ za navijače. Sport je postao važna identifikacija individue s kolektivom te na taj način pruža osobi osjećaj zajedništva i pripadanja (Dunning, 1999:6).

Pažnja posvećena sportu u medijima, količina potrošenog novca na sport, ovisnost o sportu kao o prostoru poslovnog oglašavanja, rast državne uključenosti s ciljem nacionalnog ugleda i borbe protiv nasilja, upotreba sportskih metafora u različitim životnim sferama, broj ljudi koji svakodnevno sudjeluju u sportu bilo kao igrači ili gledatelji koristi se kao sredstvo zbližavanja s okolinom, kao sredstvo za upoznavanje stranaca te sve navedeno upućuje na emocionalnu i simboličnu privrženost sportu (Dunning, 1999:1).

Razloge važnosti sporta nude mnogi psiholozi, a jedan od njih je John Fiske (Dunning, 1999:1) koji kaže kako sport ljudima služi za promjenu uloga u njihovom svakodnevnom životu, odnosno da prateći sport ljudi postaju oni koji kontroliraju situaciju, a ne oni koji su kontrolirani što jesu tijekom svog radnog dana. Prema Fiskeu (Dunning, 1999:1), igrači postaju kao „bobo lutke“ kroz koje obični ljudi mogu izbaciti svoje frustracije.

2.2.2. Sport kao religija društva

Razvitkom kapitalističkog društva sport je razvio vlastitu autonomiju. U početku je bio prožet klasičnim radničkim lancem koji se sastoji od natjecanja, proizvodnje i rekorda ili izvedbe te je s vremenom nadišao tu strukturu te preuzeo modernu formu karijere kakva prevladava u današnjem kapitalističkom sustavu (Perelman, 2012:106):

- Sport je vezan uz industriju jer predstavlja reakciju naspram industrijskog života (Perelman, 2012:106).
- Sport je osnovni faktor razvitka čovjeka koji se uklapa u masu (Perelman, 2012:106).
- U sportu ništa nije besplatno. Sve mora biti korisno i sve dolazi s tehničkim očekivanjima (Perelman, 2012:106).
- U sportu osoba današnjeg društva može pronaći duh, kriterije, moral, akcije i ciljeve, sve što može pronaći u uredu ili tvornici (Perelman, 2012:106).

S obzirom na sve navedeno, rad u uredu, tvornici ili u polju danas više nema status prestižnog posla kao što to ima bavljenje fizičkom aktivnošću zbog oblikovanja tijela (Perelman, 2012:106). Trajna akumulacija izvedbi i rekorda, sportska produktivnost prožeta profitabilnošću jesu korijeni sportske kulture koja danas širom svijeta dominira svakodnevnim životom (Perelman, 2012:107). Svakodnevni život koji je prije bio prožet rutinskim poslovima koji izazivaju negativnu konotaciju, sad je povezan sa sportom čije se osobine u potpunosti čine pozitivnima. Sport je tako definitivno preuzeo svakodnevni život (Perelman, 2012:106). Svjetski sport opisan je kao svjetska religija, kao zamjena za tradicionalni rad (Perelman, 2012:106).

Sport je i ispušni ventil za mnoge, pogotovo mlade ljude. Djeca maštaju i identificiraju se sa sportašima oponašajući njihove poteze te sanjajući kako će i sami jednog dana postati prvaci (Bodin, Roben, Heas, 2007). „Sport je snažan motor integracije i društvenog prihvaćanja (Bodin, Roben, Heas, 2007:17).“ Olimpijske igre nas podsjećaju kako je sport više od sukobljavanja nacija,

on nam služi za povezivanje pojedinaca i nacija, za učenje i prihvaćanje međusobnih različitosti (Bodin, Roben, Heas, 2007).

Nadalje, sport spaja pojedince sa zajednicom naglašavajući jednakosti gradeći mostove između različitih kultura i nacija (Coalter u: Nicholson, Russell, 2008:40). Sport pruža mogućnosti za učenje vještina poput discipline, samopouzdanosti i vođenja kao i tolerancije, suradnje i poštivanja (Coalter u: Nicholson, Russell, 2008:40). Također, uči ljude kako se žrtvovati, kako biti pobjednik, ali kako biti i gubitnik (Coalter u: Nicholson, Russell, 2008:40).

3. SPORT I NASILJE

Iako sport sadrži natjecateljski duh i slavljenički aspekt, on istovremeno pruža mnogo prostora za nasilno ponašanje (Bodin, Roben, Heas, 2007). „Sport bi valjalo promatrati ne samo kao nešto čestito, vrijedno hvale (zbog promicanja obrazovanja, zdravlja, osjećaja pripadnosti, integracije i društvene kohezije), nego kao mnogo složeniju društvenu stvarnost (Bodin, Roben, Heas, 2007:15).“

3.1. Različiti oblici nasilja u sportu

Unatoč emancipaciji žena u sve sfere društvenog života, u sportu se još uvijek osjeća jaz između ženskih i muških sudionika. Broj žena članica uprave raznih klubova je puno manji, nego broj muškaraca. Mnoge sportašice doživljavaju seksualno napastovanje što im je potom vrlo problematično dokazati (Bodin, Roben, Heas, 2007).

Nadalje, ljudi s invaliditetom ili manjom razinom talenta nemaju prilike sudjelovati u natjecanjima jer su tako odlučili razni moćni ljudi te u ovom slučaju možemo govoriti i o institucionaliziranom nasilju (Bodin, Roben, Heas, 2007). Također, „u sport se uvukla i korupcija te veze s organiziranim kriminalom i terorističkim organizacijama (Bodin, Roben, Heas, 2007:16).

I na kraju, najčešći oblici nasilja su ozljede sportaša koje nastaju zbog preintenzivnih treninga zbog čega dolazi i do propadanja karijera (Bodin, Roben, Heas, 2007).

3.1.1. Navijačko nasilje

3.1.1.1. Definicija navijačkog nasilja

U modernom društvu sportski događaji postali su spektakli na kojima vrlo često dolazi do sukoba među navijačima. Ne postoji specifična definicija navijačkog nasilja, no najčešće razumijevanje uključuje nasilje nogometnih navijača što neki autori nazivaju *nogometnim huliganizmom*. Navijačko nasilje uključuje sve kriminalne radnje navijačkih skupina, ali i ekscese pojedinaca koji su pripadnici tih skupina.

Također je to i nasilje na cesti nevezano uz sportski događaj izvršeno od strane neke ekstremne grupe ili pojedinaca koji ne trebaju nužno biti navijači (Milojević, Simonović, Janković, Otašević, Turanjanin, 2013:13, prema Dunning, 2001: 157). Navijačko nasilje implicira agresivne i nasilne radnje karakteristične za adolescente ili mlađe punoljetnike. Takav oblik nasilja često je povezan i s organiziranim kriminalom (Milojević, Simonović, Janković, Otašević, Turanjanin, 2013:13).

Ekstremno navijaštvo nalazi se u okvirima spontanosti te je vođeno centrom navijačkih skupina. Nastavno tome, nasilje navijača premješta se sa stadiona i na druge lokacije te ostale sportske priredbe (Lalić, Biti, 2008:258).

3.1.1.2. Karakteristike navijačkog nasilja

Autori Milojević, Simonović, Janković, Otašević i Turanjanin (2013:38) ističu neke karakteristike navijačkog nasilja viđenih u svakodnevnicima: fizički napad na navijača druge skupine ili slučajnog prolaznika, sukob između dviju različitih navijačkih skupina, unošenje i bacanje na teren ili među gledatelje pirotehnička sredstva te druge objekte koji mogu ugroziti živote ljudi. Unošenje i konzumacija droge i alkohola, utrčavanje na teren s ciljem zaustavljanja sportskog događaja, uništavanje stadiona, uništavanje vozila, trgovina te drugih imovina na ruti navijača, neplaćanje računa u restoranima i kafićima, pisanje grafita na javnim površinama, iniciranje mržnje ili antagonizma koje može voditi fizičkom sukobu također su neke od karakteristika navijačkog nasilja.

3.1.1.3. Karakteristike navijača

Nadalje, na temelju dosadašnjih europskih i hrvatskih istraživanja toga fenomena pronađena su sljedeća zajednička obilježja ekstremnih navijača:

- Pripadnici navijačkih skupina kasni su adolescenti ili mlađi punoljetnici, većinom mladići iako je broj djevojaka u usponu (Lalić, Biti, 2008.:257).
- U većini slučajeva riječ je o mladima koji su prema socijalnim obilježjima slični svojim vršnjacima, a ne da su, kao što je uvriježeno mišljenje, to delikventi iz podzemlja (Lalić, Biti, 2008.:257).
- Mlade osobe u navijačkoj skupini agresivnije su i sklonije izazivanju nereda za razliku od njihovih vršnjaka koji nisu članovi nekih skupina. Članovi takvih skupina često su kriminalno aktivni jer se nalaze u okruženju osoba koje se kriminalno ponašaju. Provođenje vremena među takvim ljudima lako i brzo otvara mogućnosti novim članovima za činjenje kriminalnih djela (Milojević, Simonović, Janković, Otašević, Turanjanin, 2013:13 prema Bouchard and Spindler, 2010:922).
- Najčešće su to navijači koji prate nogomet te su istinski zaljubljenici u klubove za koje navijaju. Putem svoje navijačke kolektivne aktivnosti izražavaju više eros nego thanatos te im je navijanje osnova za izražavanje identiteta koji se temelji na „razlikovanju od službene kulture i buntovnom odnosu prema toj kulturi“ (Lalić, Biti, 2008.:257). Benjamin Perasović tvrdi kako se navijački identitet ne gubi nakon odlaska s utakmice već je on sveprisutan u svakodnevnom životu (Lalić, Biti, 2008:257 prema Perasović, 2001.:288-289).
- Na kraju, riječ je o skupini sklonijoj konzumiranju alkohola i droge jer je to sastavni dio rituala navijanja uz odlazak na utakmice i navijanje (Lalić, Biti, 2008.:258).

Navijačke potrebe prema Russellu (Russell, 2002:467) su: napiti se, identificirati se s drugom individuom ili grupom kako bi si osoba povećala samopouzdanje, povećanje osjećaja vlastite vrijednosti, izražavanje ljutnje prema oholim osobama. Mogući razlog tome je i vrijeme odigravanja utakmica. Uglavnom je to u večernjim satima, nakon posla, u trenucima u kojima su ljudi opušteniji i spremniji za konzumaciju različitih opojnih sredstava.

3.2. Termin huliganizma

Termin *huliganizma* opisuje destruktivno ponašanje pojedinca ili grupe ljudi koji se ne pridržavaju društvenih pravila i zakona te koji uništavaju okolinu. Slobodno vrijeme, promocija sportskih događaja, političke ideologije i uličnog kriminaliteta vode k razvitku daljnjeg huliganizma. Takvi oblici ponašanja danas se pripisuju grupama navijača u različitim tipovima sporta, najčešće timskim poput nogometa, košarke, rukometa, ragbija i hokeja. Nije nužno vezan uz sportske događaje. Također implicira nepoželjno ponašanje, najčešće povezano s uličnim nasiljem. Preciznija definicija huliganizma jest prihvaćanje antisocijalnih društvenih vrijednosti nadomještajući tradicionalnu obitelj ili društvenu zajednicu navijačkom skupinom. (Milojević, Simonović, Janković, Otašević, Turanjanin, 2013:14).

Huliganizam se u mnogim zemljama izjednačuje s pojmom *vandalizma*. Autori djela „Youth and Hooliganism at Sports Events“ smatraju kako su ta dva pojma povezana. Prema njima, huliganizam je uži pojam te je tip vandalizma (Milojević, Simonović, Janković, Otašević, Turanjanin, 2013:13). Milosavljević definira vandalizam kao nasilje i agresiju usmjerenu uništavanju različitih umjetničkih, kulturnih i povijesnih vrijednosti (Milojević, Simonović, Janković, Otašević, Turanjanin, 2013:15 prema Milosavljević, 2003:234). Kroz vandalizam mladi izražavaju svoj stav prema društvu uvijek šaljući poruku kroz ono što i na koji način unište. U većini slučajeva na navedeni način izražavaju otpornost prema svom životu kroz primitivne stavove prema onome što im je nedostižno (Milojević, Simonović, Janković, Otašević, Turanjanin, 2013:14, prema Jugović 2002:253). Isti autor naglašava kako je vandalizam brutalno i destruktivno ponašanje mladih manifestirano na različite načine masovnog nasilja na sportskim događajima, demonstracijama, rock i pop koncertima (Milojević, Simonović, Janković, Otašević, Turanjanin, 2013:14, prema: Bošković, 1999:35). „Nogometni huliganizam“ kao jedan od aspekata supkulture mladih postoji već 50 godina, točnije od svjetskog nogometnog prvenstva u Engleskoj 1966. godine (Lalić, Biti, 2008.: 253).

Lako je zaključiti kako je glavna razlika između vandalizma i huliganizma to što se vandalizam najčešće odnosi na nasilje usmjereno na imovinu iako ne isključuje i nasilje prema ljudima dok huliganizam uvijek uključuje i nasilje prema čovjeku.

Također, huliganizam je u Europi često povezan s nogometom dok uzroci vandalizma ne moraju biti vezani uz sportske događaje. Zajedničko svojstvo vandalizma i huliganizma je uporaba iracionalnog nasilja (Milojević, Simonović, Janković, Otašević, Turanjanin, 2013:16).

Lalić i Biti (Lalić, Biti, 2008: 256) citiraju pitanje Dougieja Brimsona, autora nekoliko romana na temu nogometnog huliganizma, „*Tko je nogometni huligan?*“ te odgovaraju njegovim riječima: „Predodžba pojedinca o tome tko je nogometni huligan može se izvesti samo na jedan od dvaju načina: iz vlastitog iskustva te osobe ili putem medija.“ (Lalić, Biti, 2008.:256, prema: Brimson, 2006.: 31).

3.3. Teorije navijačkog nasilja

Iako ostali članovi društva smatraju kako je navijačko nasilje besmisleno, za pripadnike navijačkih skupina, najčešće onih koji podupiru nogometne momčadi, ono je metoda iskazivanja različitih identiteta, te nezadovoljstva u društvu. U obzir treba uzeti društveni kontekst i vrijeme zbivanja navijačkog nasilja čemu treba dodati i utjecaj aktualnih političara, sportskih djelatnika te novinara koji svojim djelovanjem potiču sportsko nasilje (Lalić, Biti, 2008.:259-260). Slijedeći ovaj pristup navijačkom nasilju moglo bi se zaključiti kako je ono simbolične naravi, cilj navijačkih nasilnika nije ozlijediti protivnika već ga poniziti. Takav pristup jednak je supkulturnoj teoriji ritualizirane agresije Petera Marsha „na temelju koje se navijačko nasilje ne određuje ponajprije kao zbiljsko, nego kao ono koje ima više psihološku konotaciju, pa je svrha agresije zapravo zastrašivanje i ponižavanje protivnika“ (Lalić, Biti, 2008.:260). Francuski autori zaključuju kako „društveni problemi zaoštavaju huligansko nasilje“ temeljeći to na neredima u Velikoj Britaniji sedamdesetih i osamdesetih godina dvadesetoga stoljeća kada se našla u „velikom socioekonomskom padu“ (Lalić, Biti 2008.:261). Politički i društveni uvjeti koji imaju utjecaja na pojavu navijačkog nasilja vidljivi su u pojavi etnocentrizma i šovinizma, besperspektivnom položaju mladih, posljedicama rata te centralizacije koja je u slučaju Hrvatske dovela do uspona nesuglasica između hrvatskog sjevera i juga (Lalić, Biti 2008.:261).

Nadalje, postoji nekoliko općih okvira proizašlih iz raznih dosadašnjih studija unutar kojih se navijačko nasilje može smjestiti. Najznačajnija generalizacija mogla bi biti da navijačko nasilje postoji svugdje, a razvija se kroz tri razine. Prva razina razvija se nasumičnim nasiljem usmjerenim prema sportskim službenicima, trenerima i igračima.

Pojavljuje se unutar stadiona u dva oblika: verbalni napadi te bacanjem raznoraznih objekata na teren. Druga razina uključuje sukobe među navijačima različitih timova ili sukobi između navijača i tijela sigurnosti na stadionu.

Na kraju, treća razina odnosi se na sukobe između navijača različitih timova izvan terena (Russell, 2002.:458-459, prema: Marsh, 1996.).

Russell u svom članku „Fan violence. Social problem or moral panic?“ navodi još dva pristupa razumijevanja navijačkog nasilja: socijalni pristup i pristup moralne panike. Socijalni pristup navijačko nasilje tretira kao odraz stanja u društvu dok pristup moralne panike proizlazi iz medijskih pretjerivanja o fenomenu te samim time i njegovim pojačavanjem (Russell, 2002.:454).

Socijalni pristup pokušava razviti teorije koje će odgovoriti na pitanja zašto se navijačko nasilje pojavljuje i što bi se trebalo poduzeti kako se ono ne bi pojavljivalo. Tri su skupine teorija socijalnog pristupa: teorije koje ispituju karakteristike navijača, teorije povezane s obilježjima skupine i teorije povezane sa socijalnim, ekonomskim i političkim kontekstom društva (Russell, 2002.:460).

Prva teorija prve skupine je *instinktivna teorija* temeljena na istraživanjima psihologa Sigmunda Freuda. Instinktivna teorija polazi od toga da su sportski događaji „sigurne prilike“ za navijače da izraze svoju autodestruktivnost (Russell, 2002.:460, prema: Lorenz, 1966.). Freud je vjerovao kako ljudi svoje frustracije razvijaju zajedno te se isto tako skupa odriču svojih moralnih komponenti u zamjenu za primitivizam koji može dovesti do nasilja (Russell, 2002.:460).

Sljedeća teorija je *frustracijska teorija agresije* koja svoju bazu pronalazi u premisi da agresivno ponašanje može biti pretvoreno u frustraciju. Primjerice, poraz neke sportske momčadi može dovesti do toga da se navijači tog tima osjećaju frustrirano jer nisu utvrdili svoja razmišljanja što može kreirati frustraciju koja može dovesti do agresivnog ponašanja (Russell, 2002.:460).

Treća i posljednja teorija prve skupine je *hooligan addiction theory*. Glavna teza te teorije jest da ekstremni navijači postanu ovisni o agresivnom ponašanju. Na isti način kao što alkoholičari ili kockari uživaju u svojim ovisnostima, tako isto ekstremni navijač zadovoljava svoje potrebe nasiljem (Russell, 2002.:461).

Druga skupina socijalnih teorija odnosi se na teorije koje pokušavaju objasniti karakteristike skupine.

Turner i Killian (Russell, 2002.:461) razvili su *teoriju nastajućih normi* kojom pokušavaju dokazati kako je moć normi puno jača od individualne motivacije pojedinca. Grupe nisu iracionalne i ljudi zajedničkim rastom u skupini stvaraju nova pravila. Turner i Killian zapravo žele reći kako se navijači ponašaju nasilno na sportskim događajima jer smatraju kako se to od njih očekuje, a ne zato da bi „proživjeli bitku koju igrači proživljavaju na terenu“ (Russell, 2002.:461).

Nadalje, druga teorija druge grupe jest *teorija zaraze* Gustava Le Bona. Navedena teorija jednostavno govori kako jedna uzbuđena osoba utječe na drugu osobu stvarajući joj uzbuđenje te se tako struja uzbuđenja proširi na cijelu grupu. Pripadnici skupine zapravo dijele emocije što bi značilo da u slučaju pokretanja nasilja od strane samo jedne osobe, ono će se proširiti na cijelu skupinu (Russell, 2002.:462).

Prema *teoriji konvergencije* grupe se sastoje od istomišljenika. Dakle, nije masa ta koja ima utjecaj na pojedinca, već su pojedinci ti koji su stvorili masu. Ljudi se osjećaju slobodnije iskazati svoje nasilne emocije među ljudima koje dijele iste osjećaje kao i oni sami. S obzirom na navedeno, navijačke skupine sastoje se od ljudi koji sadrže zajedničke interese i predispozicije za agresivno ponašanje (Russell, 2002.:462).

Teoriju kolektivne svijesti predstavila su dva francuska teoretičara, Emile Durkheim i Gustave Le Bon. Obojica su govorila o utjecaju kolektivne svijesti na pojedinca, međutim njihova mišljenja su se razilazila. Durkheim (Russell, 2002.:462) je smatrao kako savjestan kolektiv uspostavlja moralni red te u odsutnosti istog individue će početi djelovati kako bi zadovoljili vlastite interese, a ne interese društva. Le Bon se (Russell, 2002.:462) nije slagao s njime te je tvrdio kako pristojni pojedinci unutar skupine postaju impulzivni i počinju osuđivati druge. Što je viša razina primitivizma unutar skupine, to je veća vjerojatnost za nasilje. Dakle, Durkheim je smatrao da kolektiv usmjerava pojedinca prema poštivanju društvenih normi, dok je Le Bon mislio suprotno, odnosno da se emocije u masi lako prenose što dovodi ljude do izražavanja vlastitih negativnih mišljenja koja dijele s grupom u kojoj se nalaze (Russell, 2002.:462).

Treća grupa teorija u obzir uzima socijalni, politički i ekonomski kontekst. Prva među njima je *Figurational theory* kojom autori naglašavaju važnost klase. Svoje korijene vuče iz teorije civilizacije Norberta Eliasa. Razvojem civilizacije društvo je razvilo svoje manire te se ne događaju više neočekivana nasilja kao u prošlosti. Ljudi su prije javno iskazivali svoje nezadovoljstvo nasiljem bez posljedica dok danas to nije moguće.

Čovjek zadržava agresiju u sebi te sportske događaje koristi kako bi je izbacio. Nadalje, na sportskim susretima u interakciji se nađu ljudi različitih imovinskih statusa. Prema Murphyju, društvena nejednakost glavni je faktor navijačkog nasilja (Russell, 2002.: 464).

Autori *Konfliktne teorije* kažu kako strukturalni uvjeti u društvu kreiraju klase različitih interesa. Sport je samo još jedna institucija koja može proizvesti nemir u društvu. Politički događaji i ekonomski interesi u sportu mogu kreirati uvjete za navijačko nasilje. Širenje komercijalizacije i uveličavanje herojskih vrijednosti sportaša samo kako bi se zadovoljile potrebe gledatelja i povećala popularnost igrača samo su neki od faktora koji izazivaju osjećaje vrijedne nasilja. Konfliktna teorija tvrdi kako navijačko nasilje zapravo proizlazi iz odluka donesenih od strane moćnih ljudi koji rade unutar kapitalističkog sustava (Russell, 2002.:465).

Autori posljednje *postmoderne teorije* govore kako je postmoderno društvo najlakše razumjeti kao prekoračenje normalnog (Russell 2002.:465, prema: Douglas, 1969.). Prema toj teoriji muški navijači koriste prekoračenje granica nacionalizma i maskulinizma kako bi potvrdili vlastiti identitet.

Pristup moralne panike ispituje reakciju publike na navijačko nasilje. Temelji se na teoriji etiketiranja pokušavajući prikazati kako označavanje nekog događaja ili osobe kao problem zapravo povećava taj problem (Russell, 2002.:454).

Mehanizam moralne panike služi lokalnoj i državnoj vlasti za kreiranje socijalnog reda. Moguće je da zajednice periodički trebaju nasilje u svrhu kreiranja granica između dobra i zla. Jedno od objašnjenja moralne panike jest da lokalna i nacionalna vlast koristi medije kako bi skrenuli pozornost s bitnih društvenih pitanja na nebitne, samim time uveličavajući iste. Prema tome, devijantni navijač nas informira o tome kako zlo izgleda (Russell, 2002.:466).

4. ŠKOLSKA KLIMA

Školska klima jedan je od bitnih čimbenika koji utječu na nasilje u adolescentskoj dobi. Adolescenti se najčešće druže s onima istih interesa i slične reputacije (Vrdoljak, 2012:3).

Stručnjaci se ne mogu složiti oko toga što sve termin *školske klime* uključuje. Obrđžalek (Kantorova, 2009:184) tvrdi kako je školska klima vrlo kompleksan socio – psihološki fenomen izazovan za analizu i istraživanje. Mareš (Kantorova, 2009:184) navodi neke komponente školske klime poput školske opreme, stila vođenja škole, društvenog doživljaja škole, učiteljska posvećenost školi i vlastitom poslu te karakteristike učenika. Kantorova (Kantorova, 2009:184) u svom članku navodi kako školska klima ovisi o specifičnoj situaciji svake škole. Uvjetovana je školskom okolinom unutar koje ju je moguće promatrati i analizirati.

Ne događa se sama od sebe, već se neprestano razvija. Dugotrajan je fenomen specifičan za svaku školu pojedinačno. Spanhel (Kantorova, 2009:184) opisuje školsku klimu kao zbilju koju je moguće promatrati u školi. Svaka aktivnost ima svoje značenje u svakodnevnom školskom životu. Autori (Kantorova, 2009:184) se najčešće usmjeravaju na ciljeve s kojima će profesori i učenici, ostvarujući dobru svakodnevnu vezu u razredu ili u školi, moći upravljati i boriti se s problemima zajednički rješavajući zadatke s kojima se susreću. Na sve navedene aspekte dobra školska klima može pozitivno utjecati kao i obrnuto. Svaka škola bi trebala izgraditi vlastiti koncept kako optimizirati školsku klimu u svakodnevnom životu.

Nadalje, autori Puzić, Baranović i Doolan (Puzić, Baranović, Doolan, 2011.:337, prema Koys i DeCotiis, 1991., prema Baranović, Domović i Štibrić, 2006., v. Peterson i Skiba, 2001.; Tableman, 2004.) ističu kako je većina stručnjaka suglasna oko toga kako je školska klima multidimenzionalan iskustveno stečen fenomen specifičan za svaku školu posebno. „Spomenuta percepcija ovisi o tome kako pojedinac doživljava okruženje u školi, npr. osjeća li se ugodno u školskom okruženju, je li okruženje suportivno za učenje i poučavanje, je li adekvatno organizirano i sigurno. To znači da, i ovisno o interesima, vrijednostima, motiviranosti i ostalim karakteristikama pojedinca, školska klima može biti percipirana kao poticajna za individualni razvoj i doprinositi konstruktivnom ponašanju i uključivanju pojedinaca u aktivnosti škole ili pak suprotno, kao destimulirajući kontekst koji doprinosi pasivnosti, pružanju otpora i agresivnom

ponašanju (Puzić, Baranović, Doolan, 2011.:337, prema Bošnjak, 1997., Holtappels i Meier, 2000.).“

Rezultati mnogih istraživanja (Holtappels i Meier 2000.; Vrdoljak 2013.; Puzić, Baranović i Doolan 2011.) ukazuju na to da školska klima igra vrlo bitnu ulogu u pojavi vršnjačkog nasilja.

„Na osnovu rezultata vlastitog istraživanja Holtappels i Meier (2000.) navode da škole s manje fizičkog i verbalnog nasilja karakterizira prvenstveno proaktivni angažman nastavnika odnosno pozitivni socijalni odnosi i grupna kohezija učenika (Puzić, Baranović, Doolan, 2011.:338).“

Rezultat istraživanja koje je proveo Vrdoljak 2013. godine među osnovnoškolskom hrvatskom djecom prikazuje značajnost varijable školske klime pri predviđanju ukupne vršnjačke viktimizacije. Žrtve školsku klimu smatraju negativnom, a svoje okruženje neprijateljskim. U školi se ne osjećaju sigurno, a kako u takvim školama učitelji ne uspostavljaju prijateljske odnose s učenicima, učenici se nemaju kome ni požaliti (Vrdoljak, 2013.:114).

Puzić, Baranović i Doolan su u svome istraživanju provedenom u deset zagrebačkih osnovnih škola došli do zaključka kako učenici učitelje smatraju kao osobe od kojih mogu dobiti podršku, no istovremeno ih vide kao osobe koje ih ismijavaju što ih onda sprječava u tome da pristupe učitelju s problemom. Autori objašnjavaju to mogućnošću nedovoljne obrazovanosti učitelja (Puzić, Baranović, Doolan, 2011.:355).

S obzirom da dosadašnja istraživanja ukazuju na utjecaj školske klime na vršnjačko nasilje u ovom radu bit će istražena povezanost školske klime i navijačkih navika zagrebačkih srednjoškolaca.

5. METODE

5.1. Cilj istraživanja

Glavni cilj istraživanja ovog diplomskog rada jest ispitati navijačke navike zagrebačkih srednjoškolaca te ustvrditi postoji li povezanost između školske klime i navijačkih navika navedenih učenika.

S obzirom na to da se ispituje povezanost između školske klime i navijačkih navika zagrebačkih srednjoškolaca, a na temelju toga koliko često učenici izostaju s nastave radi prisustvovanja sportskim događajima, postavljaju se sljedeća istraživačka pitanja:

1. Postoji li povezanost između prirode odnosa učenika i nastavnika i navijačkih navika učenika?
2. Postoji li povezanost između pruženih jasnih, konzistentnih i korektnih pravila škole i navijačkih navika učenika?
3. Postoji li povezanost između učeničke autonomije u donošenju pravila, odluka te predlaganja aktivnosti na satu i navijačkih navika učenika?
4. Postoji li povezanost između prirode odnosa među učenicima i navijačkih navika učenika?

5.2. Hipoteze

Uzimajući u obzir prethodno definirani cilj istraživanja te specifična istraživačka pitanja formulirane su sljedeće nulte hipoteze:

H1: Ne postoji statistički značajna povezanost između prirode odnosa učenika i nastavnika i navijačkih navika učenika.

H2: Ne postoji statistički značajna povezanost između pruženih jasnih, konzistentnih i korektnih pravila škole i navijačkih navika učenika.

H3: Ne postoji statistički značajna povezanost između učeničke autonomije u donošenju pravila, odluka te predlaganja aktivnosti na satu i navijačkih navika učenika.

H4: Ne postoji statistički značajna povezanost između prirode odnosa među učenicima i navijačkih navika učenika.

5.3. Uzorak ispitanika

Analiza je uključivala reprezentativan uzorak od 355 učenika završnih razreda zagrebačkih srednjih škola. U istraživanju su sudjelovale II. gimnazija (50 učenika), III. gimnazija (56 učenika), Sportska gimnazija (23 učenika), Srednja škola Jelkovec (33 učenika), Elektrostrojarska obrtnička škola (89 učenika) te Strojarska tehnička škola Fausta Vrančića (104 učenika). Pristup učenicima, odnosno dozvola za provođenje istraživanja izdana je od strane Gradskog ureda za odgoj i obrazovanje. Uz to, pristanak su dali i ravnatelji i ravnateljice navedenih škola.

5.4. Uzorak varijabli

Podaci su prikupljeni na bazi upitnika koji sadrži 37 pitanja podijeljenih u dva tematska bloka. Prvi blok od šest pitanja ispituje školsku klimu škole koju učenici pohađaju među kojima je i relevantni set indikatora školske klime: priroda odnosa između nastavnika i učenika, priroda odnosa među učenicima, dozvoljena učenička autonomija pri donošenju odluka, pružena jasna, konzistentna i korektna pravila škole. Primijenjena je skala Likertovog tipa sa šest stupnjeva intenziteta od „izrazito se slažem“ do „uopće se ne slažem“.

Ostatak od 31 pitanja ispituje navijačke navike zagrebačkih srednjoškolaca te su pitanja većinski zatvorenog tipa. Sudionici istraživanja na njih su odgovarali zaokruživanjem odgovora te u nekim slučajevima nadopunjavanjem.

Uzorak varijabli proizašao je iz upitnika te Cronbach alpha za prirodu odnosa između nastavnika i učenika iznosi 0,661; priroda odnosa među učenicima 0,712; dozvoljena učenička autonomija u donošenju pravila, odluka te predlaganja aktivnosti na satu 0,782; pružena jasna, konzistentna i korektna pravila škole 0,824.

Set varijabli koji se odnosio na školsku klimu nastao je u autorstvu profesorice Niobe Way sa Sveučilišta u New Yorku te je za korištenje upitnika izdana pisana dozvola autorice u svibnju 2017. godine.

Set varijabli o navijačkim navikama proizašao je iz upitnika preuzetog iz istraživanja u Srbiji (Milojević, Simonović, Janković, Otašević, Turanjanin, 2013).

5.5. Metode prikupljanja podataka

Sukladno svim pravilima etičnosti znanstvenog istraživanja podaci su prikupljeni anonimnim i dobrovoljnim anketiranjem učenika završnih razreda zagrebačkih srednjih škola tijekom prvog obrazovnog razdoblja školske godine 2017./2018.. Ispitanici su bili svi učenici nasumično odabranih razreda koji su, za vrijeme dolaska anketara, bili prisutni na nastavi. Navedeno znači provedbu anketiranja temeljem sljedećih načela:

- Anketa je anonimna i nije dozvoljeno ikakvo označavanje upitnika;
- Anketa je dobrovoljna i anketar navedeno ističe prilikom davanja uputa;
- Anketa se provodi grupno, odnosno u razredu razrednome odjelu;
- Ispitanik koji ne želi sudjelovati u anketiranju može vratiti anketu;
- Ispitanicima se daje mogućnost da odustanu od ispunjavanja upitnika u bilo kojem trenutku;
- Za vrijeme provođenja ankete anketar je prisutan u učionici, ali ni na koji način ne utječe na odgovore ispitanika:
- Anketar prije početka anketiranja objašnjava svrhu istraživanja, navodi podatke o tome kome se naknadno obratiti za informacije o istraživanju i daje upute ispitanicima, a nakon toga im dijeli anketne upitnike i odgovara na eventualne upite;
- Anketar brine za neometanje ispitanika tijekom ispunjavanja upitnika;
- Nakon što ispitanici ispune anketne upitnike, spremaju ih u kovertu te stavljaju kovertu u kutiju;
- Kovertu s upitnicima otvara glavni istraživač te organizira unos podataka na način koji jamči apsolutno očuvanje anonimnosti ispitanika;
- Podaci dobiveni anketom obrađuju se metodama statističke analize i to isključivo grupno.

5.6. Metode obrade podataka

U obradi podataka za potrebe ovoga rada korištene su metode deskriptivne obrade podataka. Podaci su obrađeni pomoću statističkog paketa SPSS. Od deskriptivnih metoda korištene su tablice kontingencije. Hipoteze su testirane pomoću Hi kvadrat testa. Kao kriterijska varijabla korištena je varijabla koja opisuje *izostajanje s nastave radi prisustvovanja sportskim događajima* jer je distribucija ispitanika bila podijeljena na dva jednaka dijela nakon što je dihotomizirana. Navedena varijabla indikator je navijačkih navika.

6. REZULTATI I RASPRAVA

6.1. Deskriptivna analiza navijačkih navika

Temeljem prethodno iznesenih teorijskih postavki formiran je upitnik za učenike. U sljedećim tablicama bit će prikazani odgovori drugog djela upitnika, odnosno oni koji se odnose na navijačke navike zagrebačkih srednjoškolaca.

Tablica 1. NAVIJANJE ZA NEKI KLUB

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid navijam za neki klub	268	75.5	75.5	75.5
ne navijam ni za jedan klub	65	18.3	18.3	93.8
nema odgovora	22	6.2	6.2	100.0
Total	355	100.0	100.0	

Izrazito je visok broj onih učenika koji su se izjasnili kako navijaju za neki klub. Točnije njih 268, odnosno 75,5% odgovorilo je kako navija za neki klub, dok samo 65 učenika, to jest 18,3% odgovorilo je kako ne navija ni za jedan klub. Njih 22 nije uopće odgovorilo na to pitanje.

Tablica 2. ISPITANIK/ISPITANICA NAVIJA ZA DINAMO

DINAMO		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Ne	164	46.2	49.2	49.2
	Da	169	47.6	50.8	100.0
	Total	333	93.8	100.0	
Missing	nema odgovora	22	6.2		
Total		355	100.0		

Tablica 3. ISPITANIK/ISPITANICA NAVIJA ZA HAJDUK

HAJDUK		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Ne navijam za Hajduk	307	86.5	92.2	92.2
	Navijam za Hajduk	26	7.3	7.8	100.0
	Total	333	93.8	100.0	
Missing	nema odgovora	22	6.2		
Total		355	100.0		

S obzirom da je pitanje bilo otvorenog tipa, učenici su mogli samostalno napisati za koji klub navijaju. Očekivano, s obzirom da je istraživanje provedeno u zagrebačkim srednjim školama, većina njih izjasnila se kako navija za nogometni klub Dinamo, odnosno njih 169, to jest 50.8%. Njih 26 izjasnilo se kako navija za nogometni klub Hajduk koji je glavni protivnik nogometnom klubu Dinamo.

Ostatak ispitanika odgovorio je kako navija za neki drugi klub koji nije nužno nogometni.

Tablica 4. ZNAČENJE NAVIJANJA ZA ISPITANIK/ISPITANICU

FIZIČKO SUKOBLJAVANJE S DRUGIM NAVIJAČIMA		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Ne	281	79.2	88.4	88.4
	Da	37	10.4	11.6	100.0
	Total	318	89.6	100.0	
Missing	nema odgovora	37	10.4		
Total		355	100.0		
UPOTREBA PIROTEHNIČKIH SREDSTAVA					
Valid	Ne	283	79.7	89.0	89.0
	Da	35	9.9	11.0	100.0
	Total	318	89.6	100.0	
Missing	nema odgovora	37	10.4		
Total		355	100.0		
OHRABRIVANJE I POTICANJE SPORTAŠA NA POSTIZANJE ŠTO BOLJEG REZULTATA					
Valid	Ne	67	18.9	21.1	21.1
	Da	251	70.7	78.9	100.0
	Total	318	89.6	100.0	
Missing	nema odgovora	37	10.4		
Total		355	100.0		

Jedno od pitanja u upitniku glasilo je *Što za tebe znači navijati za tvoj tim?*, te je jedan od mogućih odgovora bio kako to znači fizičko sukobljavanje s drugim navijačima. Čak njih 37, odnosno 11,6% je zaokružilo taj odgovor. Taj podatak nije zanemariv, štoviše vrlo je zabrinjavajuća činjenica što više od 10% ispitanika smatra kako je fizičko sukobljavanje dio potpore sportskim klubovima. Također 11% učenika izjasnilo se kako za njih navijanje znači upotrebljavanje raznih pirotehničkih sredstava.

Međutim, valja spomenuti kako je i dalje visok postotak onih za koje navijanje znači *ohrabrivanje i poticanje sportaša na postizanje što boljeg rezultata glasom, pjesmama i parolama, navijačkim rekvizitima, instrumentima, bubnjevima, transparentima, šalovima i zastavama* što ukazuje na činjenicu kako većina zagrebačkih srednjoškolaca danas prati sport s namjerom potpore sportašima i kvalitetnim ispunjavanjem slobodnog vremena, a ne činjenja nereda ili iskazivanja nezadovoljstva zbog lošeg društvenog stanja.

Tablica 5. ČLANSTVO U NEKOJ NAVIJAČKOJ SKUPINI

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	da, član/ica sam navijačke skupine	57	16.1	16.6	16.6
	ne, nisam član/ica navijačke skupine	286	80.6	83.4	100.0
	Total	343	96.6	100.0	
Missing	nema odgovora	12	3.4		
Total		355	100.0		

Tablica 3. prikazuje broj učenika koji se izjasnio kao članom/članicom neke navijačke skupine. 16,6% ispitanika odgovorilo je kako je član/članica neke skupine.

Tablica 6. ČLANSTVO U BBB-U (BAD BLUE BOYS)

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Ne, nisam član BBB-a	319	89.9	93.0	93.0
	Da, član sam BBB-a	24	6.8	7.0	100.0
	Total	343	96.6	100.0	
Missing	nema odgovora	12	3.4		
Total		355	100.0		

Na pitanje koje navijačke skupine, njih 24 je odgovorilo kako je član BBB-a, dok su se ostali izjasnili kao članom neke druge navijačke skupine.

Slična je situacija i u Srbiji. Naime, tamo je 2013. provedeno istraživanje (Milojević, Simonović, Janković, Otašević, Turanjanin, 2013.) u toku nogometne sezone 2012./2013. na uzorku od 3662 ispitanika, koji su u to vrijeme bili učenici srednje škole, na temu navijačkih navika srpskih srednjoškolaca. Rezultati su ukazali na smanjen interes mladih ljudi za sportske događaje, no unatoč tome značajan broj ispitanika izjasnio se kako su članovi dvije najveće navijačke skupine u Srbiji – Partizana i Crvene Zvezde (Milojević, Simonović, Janković, Otašević, Turanjanin, 2013:255).

Tablica 7. ŠTO ZA TEBE ZNAČI BITI ČLANOM NAVIJAČKE SKUPINE

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	navijačka skupina je za mene značajna jer u njoj nalazim društvo za uzbudljiv provod	14	3.9	21.2	21.2
	navijačka skupina je za mene zamjena za obitelj	4	1.1	6.1	27.3
	u navijačkoj skupini imam najbolje prijatelje	11	3.1	16.7	43.9
	u navijačkoj skupini samo "ubijam" slobodno vrijeme	7	2.0	10.6	54.5
	u okviru navijačke skupine najbolje ostvarujem podršku prema klubu za koji navijam	25	7.0	37.9	92.4
	upiši drugi razlog	4	1.1	6.1	98.5
	99	1	.3	1.5	100.0
	Total	66	18.6	100.0	
Missing	nema odgovora	289	81.4		
Total		355	100.0		

Zanimljivo je istaknuti kako je 66 učenika odgovorilo na pitanje *što za njih znači biti članom navijačke skupine* te je njih 14 odgovorilo kako je navijačka skupina za njih značajna jer u njoj nalaze društvo za uzbudljiv provod, te njih 11 da u navijačkoj skupini imaju najbolje

prijatelje. Dakle, od ukupnog broja onih koje je odgovorilo na navedeno pitanje njih 25, odnosno 37,9%, navijačku skupinu smatra prostorom za dobar provod i ostvarivanje dobrih prijateljstava.

Navedeno ne mora nužno imati negativnu konotaciju, no uzevši u obzir spomenutu teoriju konvergencije ili također spomenutu teoriju kolektivne svijesti prema Le Bonu (Russell, 2002.:462) potrebno je dobiveni podatak detaljnije proučiti te pravovremeno i ispravno reagirati.

Tablica 8. IZOSTAJANJE S NASTAVE RADI PRISUSTVOVANJA SPORTSKIM DOGAĐAJIMA

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	nikada	187	52.7	54.5	54.5
	samo jednom	41	11.5	12.0	66.5
	samo kada moj klub igra u gostima	13	3.7	3.8	70.3
	redovno to radim	24	6.8	7.0	77.3
	ponekad	77	21.7	22.4	99.7
	6	1	.3	.3	100.0
	Total	343	96.6	100.0	
Missing	nema odgovora	12	3.4		
Total		355	100.0		

Prikaz rezultata ove tablice nam ukazuje na to kako je skoro polovica ispitanih učenika odgovorila kako izostaje s nastave radi prisustvovanja sportskim događajima. Većina njih, 22,4%, radi to ponekad dok njih 3,8% čini to kada njihov klub igra u gostima.

S obzirom na visok postotak učenika koji izostaje s nastave radi prisustvovanja sportskim događajima upravo je ovo pitanje korišteno kao relevantna varijabla za daljnju analizu povezanosti školske klime i navijačkih navika zagrebačkih srednjoškolaca.

U istraživanju u Srbiji (Milojević, Simonović, Janković, Otašević, Turanjanin, 2013:257) većina ispitanika koja se izjasnila članom neke navijačke skupine ima negativan stav prema istoj dok oni koji nisu navijači poštuju tradicionalan sistem vrijednosti unutar kojeg obrazovanje i

znanje imaju značajnu ulogu. Također učenici navijači puno češće izbjivaju s nastave s namjerom posjećivanja sportskih događaja, nego oni koji to nisu.

Tablica 9. UPOZNATOST S PROBLEMOM NASILJA NA SPORTSKIM PRIREDBAMA

UPOZNAVANJE S PROBLEMOM NASILJA U ŠKOLI		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Da	115	32.4	33.7	33.7
	Ne	226	63.7	66.3	100.0
	Total	341	96.1	100.0	
Missing	nema odgovora	14	3.9		
Total		355	100.0		
UPOZNATOST SA ZAKONSKIM NORMAMA					
Valid	0	1	.3	.3	.3
	da, u potpunosti sam upoznata	112	31.5	32.6	32.8
	znam ponešto	180	50.7	52.3	85.2
	nisam uopće upoznat/a	51	14.4	14.8	100.0
	Total	344	96.9	100.0	
Missing	nema odgovora	11	3.1		
Total		355	100.0		

U Tablici 9. prikazan je broj učenika koji su u školi upoznati s problemom nasilja na sportskim priredbama. 226 učenika, odnosno 66,3% njih je odgovorilo kako ih nitko nikada u školi nije upoznao s problemom nasilja na sportskim priredbama. S obzirom na činjenicu da većina nogometnih utakmica hrvatskih klubova ili hrvatske reprezentacije prođe s barem jednom zapaljenom bakljom ili bačenom petardom, ovo je vrlo zabrinjavajući podatak. Moguće je da zagrebačke škole ne pridaju dovoljno pažnje navijačkom nasilju jer smatraju kako među njihovim učenicima ne nalazi veliki broj navijača, no potrebno je učenike upoznati sa zakonskim normama, brojem povrijeđenih i poginulih kako bi postali svjesni opasnosti koje ih mogu snaći ukoliko se nađu u takvoj ili sličnoj situaciji.

Unatoč tome što je visok broj učenika odgovorio kako ih nitko u školi nije upoznao s problemom nasilja na sportskim priredbama, vrlo puno njih odgovorilo je kako je u potpunosti

upoznato ili zna ponešto o zakonskim normama. 112, odnosno 32,6% ispitanika zaokružilo je odgovor *u potpunosti sam upoznat/a sa zakonskim normama*, dok je njih 180, to jest 52,3% odgovorilo kako *zna ponešto* o navedenoj temi.

Takav odgovor treba staviti u kontekst vremena u kojem živimo, odnosno u kontekst informacijskog doba u kojem učenici sve veći broj informacija dobivaju na internetu i iz medija, a ne u školi. Iako su im potrebne informacije danas dostupne u nekoliko koraka traženja na internetu, ne treba učenike u potpunosti pustiti da sami prosuđuju informacije koje dobivaju, već ih je potrebno medijski opismeniti kako bi bili sposobni kritički čitati i razumjeti ono što nam internet i mediji pružaju.

Rezultati istraživanja u Srbiji (Milojević, Simonović, Janković, Otašević, Turanjanin, 2013) pokazali su kako su članovi skupina odgovorili da su dovoljno educirani u školi o huliganizmu te kako im dodatno znanje nije potrebno. Autori su to objasnili činjenicom da su ti učenici više zainteresirani za tu temu pa je moguće kako se više sjećaju takvih edukacija za razliku od učenika koji nisu članovi nekih navijačkih skupina (Milojević, Simonović, Janković, Otašević, Turanjanin, 2013:257).

Tablica 10. POSJET SPORTSKIM PRIREDBAMA

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	da, redovno	43	12.1	12.5	12.5
	da, ponekad	123	34.6	35.8	48.3
	da, ali samo kad igra tim za koji navijam	30	8.5	8.7	57.0
	da, ali samo kada tim za koji navijam igra kao domaćin	20	5.6	5.8	62.8
	ne, nikada	128	36.1	37.2	100.0
	Total	344	96.9	100.0	
Missing	nema odgovora	11	3.1		
Total		355	100.0		

Na pitanje posjećuju li sportske priredbe 62,8% učenika potvrdno je odgovorilo.

Tablica 11. SUDJELOVANJE U NEKOM OBLIKU SUKOBNA NAVIJAČA

SUDJELOVANJE U NEKOM OBLIKU SUKOBNA NAVIJAČA		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Da	85	23.9	24.5	24.5
	Ne	262	73.8	75.5	100.0
	Total	347	97.7	100.0	
Missing	nema odgovora	8	2.3		
Total		355	100.0		
VERBALNI SUKOB, PJEVANJE PAROLA I POGRDNIH PJESAMA					
Valid	Ne	301	84.8	87.0	87.0
	Da	45	12.7	13.0	100.0
	Total	346	97.5	100.0	
Missing	nema odgovora	9	2.5		
Total		355	100.0		
SUDJELOVANJE U TUČI NA SPORTSKOM OBJEKTU NA DAN ODIGRAVANJA UTAKMICE		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Ne	320	90.1	92.5	92.5
	Da	26	7.3	7.5	100.0
	Total	346	97.5	100.0	
Missing	nema odgovora	9	2.5		
Total		355	100.0		

Od njih 62,8% njih 24,5% je sudjelovalo u nekom obliku sukoba navijača. Većina njih, odnosno njih 13% sudjelovalo je u verbalnom sukobu pjevajući pogrдне pjesme i parole, dok je ostatak ispitanika sudjelovao u tučnjavi na dan odigravanja utakmice izvan ili unutar sportskog objekta.

Kao i u Zagrebu, tako i Srbiji, istraživači su došli do alarmantnog broja onih učenika koji su sudjelovali u nekoj vrsti nasilja na sportskim događajima te onih koji su unijeli zabranjene predmete na utakmice. Najčešće sukobi nisu bili organizirani, već su bili sudionici iznenada započetih tuča tijekom utakmice (Milojević, Simonović, Janković, Otašević, Turanjanin, 2013:259).

Tablica 12. UNOŠENJE PIROTEHNIČKIH SREDSTAVA NA SPORTSKU PRIREDBU

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Da	45	12.7	18.8	18.8
	Ne	194	54.6	80.8	99.6
	2	1	.3	.4	100.0
	Total	240	67.6	100.0	
Missing	Nema odgovora	115	32.4		
Total		355	100.0		

Također, 18,8% ispitanika izjasnilo se kako je unijelo pirotehnička sredstva na sportsku priredbu.

Tablica 13. POSTOTAK NAVIJAČKIH SUKOBA UNUTAR ŠKOLE

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	0	1	.3	.3	.3
	ne	281	79.2	81.2	81.5
	da, samo jednom	23	6.5	6.6	88.2
	da, više puta	41	11.5	11.8	100.0
	Total	346	97.5	100.0	
Missing	nema odgovora	8	2.3		
	System	1	.3		
	Total	9	2.5		
Total		355	100.0		

Zatim, njih 18.4% odgovorilo je kako se u njihovoj školi jednom (6,6%) ili više puta (11,8%) odvio navijački sukob, odnosno navijačka tučnjava.

Tablica 14. UHIĆENJE ZBOG NEREDA NA SPORTSKOJ PRIREDBI

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ne	313	88.2	90.5	90.5
	da, samo jednom	16	4.5	4.6	95.1
	da, više puta	17	4.8	4.9	100.0
	Total	346	97.5	100.0	
Missing	nema odgovora	9	2.5		
Total		355	100.0		

I na kraju, 9,5% ispitanika izjavilo je kako je barem jednom bilo uhićeno zbog nereda na sportskoj priredbi.

6.2. Analiza povezanosti izostajanja iz škole zbog sportskih priredbi i školske klime

Relaciju školske klime s navijačkim navikama učenika promatramo kroz četiri komponente školske klime. U sljedećim tablicama provjerava se povezanost navijačkih navika učenika sa četiri komponente školske klime. Točnije, varijable, kojima je opisana školska klima, stavljamo u vezu s varijablom izostajanja s nastave radi prisustvovanja sportskim događajima. Naime, visok postotak učenika odgovorio je kako izostaje iz škole radi prisustvovanja sportskim događajima te je također istraživanje provedeno u Srbiji (Milojević, Simonović, Janković, Otašević, Turanjanin, 2013) ukazalo kako učenici navijači imaju negativan stav prema školi te izostaju više s nastave radi prisustvovanja sportskim događajima.

6.2.1. Priroda odnosa između učenika i nastavnika

Prvi set varijabli školske klime jest *priroda odnosa između učenika i nastavnika* te je odnos navedenog seta s varijablom izostajanja s nastave radi prisustvovanja sportskim događajima prikazan u sljedećim tablicama.

Tablica 15. IZOSTAJANJE S NASTAVE RADI PRISUSTVOVANJA SPORTSKIM DOGAĐAJIMA – UČENICI POŠTUJU NASTAVNIKE

Izostajanje s nastave radi prisustvovanja sportskim događajima	Učenici poštuju nastavnike						Total
	Izrazito se slažem	Uglavnom se slažem	Slažem se	Ne slažem se	Uglavnom se ne slažem	Izrazito se ne slažem	
Ne	18 9,7%	64 34,4%	49 26,3%	25 13,4%	14 7,5%	16 8,6%	186 100,0%
Da	15 9,7%	39 25,2%	45 29,0%	26 16,8%	17 11,0%	13 8,4%	155 100,0%
Total	33 9,7%	103 30,2%	94 27,6%	51 15,0%	31 9,1%	29 8,5%	341 100,0%

Hi kvadrat = 4,349; p = 0,500

Izostajanje s nastave radi prisustvovanja sportskim događajima nije statistički povezano s poštivanjem nastavnika.

Međutim, ono što je zanimljivo istaknuti iz prikazane tablice jest to što 29,5% učenika koji su odgovorili da ne izostaju s nastave radi prisustvovanja sportskim događajima, te 36,2% onih koji su odgovorili kako izostaju s nastave radi prisustvovanja sportskim događajima iskazalo je kako smatraju da učenici ne poštuju nastavnike. Navedeno je potrebno ozbiljno shvatiti jer očito postoji visoki intenzitet nepoštivanja nastavnika te ukoliko se pravovremeno ne djeluje može se dogoditi da učenici preuzmu autoritet u školi što bi moglo, između ostalog imati negativan utjecaj na navijačke navike srednjoškolaca. Kako je u teorijskom djelu ovog rada prikazano, odnos učenika i nastavnika ima veliki utjecaj na međuvršnjačko nasilje što bi moglo značiti da bi se taj utjecaj mogao reflektirati i na navijačke navike učenika.

Tablica 16. IZOSTAJANJE S NASTAVE RADI PRISUSTVOVANJA SPORTSKIM DOGAĐAJIMA – NASTAVNICI BRINU O UČENICIMA

Izostajanje s nastave radi prisustvovanja sportskim događajima	Nastavnici brinu o učenicima						Total
	Izrazito se slažem	Uglavnom se slažem	Slažem se	Ne slažem se	Uglavnom se ne slažem	Izrazito se ne slažem	
Ne	20 10,8%	41 22,2%	68 36,8%	28 15,1%	17 9,2%	11 5,9%	185 100,0%
Da	15 9,7%	30 19,4%	48 31,0%	21 13,5%	22 14,2%	19 12,3%	155 100,0%
Total	35 10,3%	71 20,9%	116 34,1%	49 14,4%	39 11,5%	30 8,8%	340 100,0%

Hi kvadrat = 7,049, p = 0,217

Izostajanje s nastave radi prisustvovanja sportskim događajima također nije statistički povezana s brigom nastavnika o učenicima, međutim situacija je slična kao i u prethodnoj tablici. 30,2% učenika kojih je odgovorilo kako ne izostaje s nastave radi prisustvovanja sportskim događajima te 40% onih učenika koje je odgovorilo kako izostaje s nastave radi prisustvovanja sportskim događajima je istaknulo tvrdnje da se *ne slažu*, *uglavnom ne slažu* i *izrazito ne slažu* s time da nastavnici ne brinu o učenicima.

To je vrlo visok postotak učenika koji se ne osjećaju zbrinuto u školi te takvi odgovori navode na mišljenje kako učenici u školi nemaju osobu od povjerenja kojoj bi se u slučaju problema mogli obratiti. Kako je navedeno u Vrdoljakovom istraživanju iz 2013. godine (Vrdoljak, 2013.:114) već spomenutom u ovom radu, žrtve međuvršnjačkog nasilja školsku klimu smatraju negativnom, a svoje okruženje neprijateljskim te se u školi ne osjećaju sigurno jer u takvim školama učitelji ne uspostavljaju prijateljske odnose s učenicima stoga se učenici nemaju kome obratiti sa svojim problemom.

Tablica 17. IZOSTAJANJE S NASTAVE RADI PRISUSTVOVANJA SPORTSKIM DOGAĐAJIMA – NASTAVNICI PRIDONOSE TOME DA UČENICI IMAJU DOBRO MIŠLJENJE O SEBI

Izostajanje s nastave radi prisustvovanja sportskim događajima	Nastavnici pridonose tome da učenici imaju dobro mišljenje o sebi						Total
	Izrazito se slažem	Uglavnom se slažem	Slažem se	Ne slažem se	Uglavnom se ne slažem	Izrazito se ne slažem	
Ne	14 7,5%	41 22,0%	57 30,6%	37 19,9%	19 10,2%	18 9,7%	186 100,0%
Da	15 9,7%	40 25,8%	31 20,0%	27 17,4%	24 15,5%	18 11,6%	155 100,0%
Total	29 8,5%	81 23,8%	88 25,8%	64 18,8%	43 12,6%	36 10,6%	341 100,0%

Hi kvadrat = 7, 113, p = 0,212

Kao i u prethodne dvije tablice, niti u ovoj nismo dobili statistički značajnu povezanost između izostajanja s nastave radi prisustvovanja sportskim događajima i toga da nastavnici pridonose tome da učenici imaju dobro mišljenje o sebi, no važno je istaknuti kako i u ovom slučaju visok postotak učenika koji ne izostaju iz škole radi prisustvovanja sportskim događajima, njih 39,8%, te onih koji izostaju iz škole radi prisustvovanja sportskim događajima, njih 44,5%, iskazalo je kako smatraju da nastavnici ne pridonose tome da učenici imaju dobro mišljenje o sebi. Navedeno je moguće povezati s prethodnom tablicom (Tablicom 8.), u kojoj je istaknuto kako učenici smatraju da nastavnici ne brinu o njima što ukazuje na narušene odnose učenika i nastavnika.

6.2.2. Jasnoća, konzistentnost i korektnost pravila škole

Sljedeći set varijabli školske klime jest *jasnoća, konzistentnost i korektnost pravila škole* te će rezultati iste biti prikazani u ovom poglavlju.

Tablica 18. IZOSTAJANJE S NASTAVE – PRAVILA SU POŠTENA

Izostajanje s nastave radi prisustvovanja sportskim događajima	Pravila su poštena						Total
	Izrazito se slažem	Uglavnom se slažem	Slažem se	Ne slažem se	Uglavnom se ne slažem	Izrazito se ne slažem	
Ne	19 10,9%	47 26,9%	60 34,3%	22 12,6%	15 8,6%	12 6,9%	175 100,0%
Da	12 8,3%	53 36,8%	33 22,9%	20 13,9%	9 6,3%	17 11,8%	144 100,0%
Total	31 9,7%	100 31,3%	93 29,2%	42 13,2%	24 7,5%	29 9,1%	319 100,0%

Hi kvadrat = 9,321; p = 0,097

Iako je analizom dobiven rezultat kako izostajanje s nastave radi prisustvovanja sportskim događajima nije statistički povezano s mišljenjem učenika da su pravila u školi poštena i dalje je visok postotak učenika koji smatraju da pravila nisu poštena. Čak 11,8% njih koji izostaju s nastave radi prisustvovanja sportskim događajima su na pitanje jesu li pravila poštena odgovorili kako se *izrazito ne slažu*, dok među onima koji ne izostaju taj postotak iznosi relativno gotovo dvostruko manje (6,9%). Nadalje, kad se zbroji postotak svih koji su odgovorili *s ne slažem se, uglavnom se ne slažem i izrazito se ne slažem* taj postotak među učenicima koji ne izostaju s nastave radi prisustvovanja sportskim događajima iznosi 28,1% dok je među onima koji izostaju taj postotak viši te iznosi 32%.

Navedeno ukazuje na to kako skoro trećina srednjoškolaca smatra kako pravila nisu poštena što može narušiti kvalitetu odnosa između nastavnika i učenika. Ukoliko učenici poštuju nastavnika te mu vjeruju, bit će motiviraniji za nastavu i pristojnije ponašanje.

Tablica 19. IZOSTAJANJE S NASTAVE RADI PRISUSTVOVANJA SPORTSKIM DOGAĐAJIMA – SANKCIJE ZA KRŠENJE PRAVILA JEDNAKA ZA SVE

Izostajanje s nastave radi prisustvovanja sportskim događajima	Sankcije za kršenje pravila jednaka za sve						Total
	Izrazito se slažem	Uglavnom se slažem	Slažem se	Ne slažem se	Uglavnom se ne slažem	Izrazito se ne slažem	
Ne	46 24,6%	24 12,8%	57 30,5%	24 12,8%	15 8,0%	21 11,2%	187 100,0%
Da	29 18,7%	29 18,7%	34 21,9%	28 18,1%	12 7,7%	23 14,8%	155 100,0%
Total	75 21,9%	53 15,5%	91 26,6%	52 15,2%	27 7,9%	44 12,9%	342 100,0%

Hi kvadrat = 7,946; p = 0,159

Unatoč tome što statistički značajna povezanost ne postoji, razlika između učenika koji ne izostaju s nastave radi prisustvovanja sportskim događajima i onih koji izostaju u mišljenju o tome jesu li sankcije za kršenje pravila jednake za sve iznosi 8,6% što nije zanemariv postotak. Naime, kada se zbroji postotak odgovora *ne slažem se*, *uglavnom se ne slažem* i *izrazito se ne slažem* onih učenika koji ne izostaju s nastave radi prisustvovanja sportskim događajima i onih koji izostaju dobivamo navedenu razliku. Postotak prve grupe navedenih učenika koji su dali spomenute odgovore iznosi 32% dok je postotak druge grupe navedenih učenika spomenutih odgovora 40,6%.

Rezultati ove tablice navode nas na isto kao i rezultati prethodne Tablice 10. Iz navedenog je moguće zaključiti kako veći broj učenika koji izostaje s nastave smatra kako sankcije za kršenje pravila nisu jednaka za sve što bi moglo dovesti do pasivnosti navedenih učenika u školi te pružanju otpora na način da skupinu, primjerice navijačku, u kojoj će se osjećati jednakima potraže izvan škole. Ukoliko pronađu skupinu unutar koje se osjećaju sigurno i zaštićeno, vrlo lako će se asimilirati s pripadnicima skupine te prihvatiti i početi živjeti vrijednosti iste.

Tablica 20. IZOSTAJANJE S NASTAVE RADI PRISUSTVOVANJA SPORTSKIM DOGAĐAJIMA – POSTUPCI VEZANI UZ PRIMJENU PRAVILA SU JASNI

Izostajanje s nastave radi prisustvovanja sportskim događajima	Postupci vezani uz primjena pravila su jasni						Total
	Izrazito se slažem	Uglavnom se slažem	Slažem se	Ne slažem se	Uglavnom se ne slažem	Izrazito se ne slažem	
Ne	33 17,7%	44 23,7%	83 44,6%	16 8,6%	8 4,3%	2 1,1%	186 100,0%
Da	12 7,8%	48 31,2%	59 38,3%	17 11,0%	9 5,8%	9 5,8%	154 100,0%
Total	45 13,2%	92 27,1%	142 41,8%	33 9,7%	17 5,0%	11 3,2%	340 100,0%

Hi kvadrat = 15,701; p = 0,008

Izostajanje s nastave radi prisustvovanja sportskim priredbama statistički je značajno povezano s varijablom postupci vezani uz primjenu pravila su jasni.

Čak 86% ispitanika koji ne izostaju s nastave radi prisustvovanja sportskim događajima izjasnilo se kako se slaže s tvrdnjom koja kaže da su postupci vezani uz primjenu pravila jasni.

Dok je situacija kod onih koji izostaju s nastave radi prisustvovanja sportskim događajima nešto drugačija. Naime, njih 22,6% izjasnilo se kako se ne slaže s tvrdnjom da su postupci vezani uz primjenu pravila jasni.

Dakle, izostajanje učenika s nastave radi prisustvovanja sportskim događajima ruši pozitivnu sliku o jasnoći postupaka vezanih uz primjenu pravila te dovodi do nezadovoljstva učenika o samoj primjeni pravila što će biti vidljivo i u sljedećoj tablici.

Tablica 21. IZOSTAJANJE S NASTAVE RADI PRISUSTVOVANJA SPORTSKIM DOGAĐAJIMA – POSTUPCI VEZANI UZ PRIMJENU PRAVILA ČESTO SU IGNORIRANI

Izostajanje s nastave radi prisustvovanja sportskim događajima	Postupci vezani uz primjenu pravila su često ignorirani						Total
	Izrazito se slažem	Uglavnom se slažem	Slažem se	Ne slažem se	Uglavnom se ne slažem	Izrazito se ne slažem	
Ne	16 8,7%	23 12,5%	55 29,9%	59 32,1%	25 13,6%	6 3,3%	184 100,0%
Da	27 17,4%	24 15,5%	40 25,8%	36 23,2%	16 10,3%	12 7,7%	155 100,0%
Total	43 12,7%	47 13,9%	95 28,0%	95 28,0%	41 12,1%	18 5,3%	339 100,0%

Hi kvadrat = 12,357; p = 0,030

Kao što je prethodno spomenuto, analiza rezultata ovog istraživanja ukazala je na statistički značajnu povezanost između varijable izostajanja s nastave radi prisustvovanja sportskim događajima i varijable koja tvrdi kako su postupci vezani uz primjenu pravila često ignorirani.

Naime 58,7% onih koji izostaju s nastave radi prisustvovanja sportskim događajima potvrdilo je tvrdnju da su postupci vezani uz primjenu pravila često ignorirani što je s obzirom na rezultat prethodne tablice bilo i očekivano.

Ono što je iznenađujuće u ovoj tablici jest da više od polovice učenika koji ne izostaju s nastave radi prisustvovanja sportskim događajima, njih 51,1% je isto potvrdilo tvrdnju kako su postupci vezani uz primjenu pravila često ignorirani što bi dalo ukazati na to kako zagrebačke škole, koje su sudjelovale u istraživanju, u principu ne slijede procese propisane pravilnikom ili ih prilagođavaju situaciji.

Tablica 22. IZOSTAJANJE S NASTAVE RADI PRISUSTVOVANJA SPORTSKIM DOGAĐAJIMA – NASTAVNICI UČENICIMA OBJASNE ŠTO SE OD NJIH OČEKUJE

Izostajanje s nastave radi prisustvovanja sportskim događajima	Nastavnici učenicima objasne što se od njih očekuje						Total
	Izrazito se slažem	Uglavnom se slažem	Slažem se	Ne slažem se	Uglavnom se ne slažem	Izrazito se ne slažem	
Ne	38 20,5%	57 30,8%	65 35,1%	17 9,2%	4 2,2%	4 2,2%	185 100,0%
Da	23 15,2%	52 34,4%	53 35,1%	14 9,3%	2 1,3%	7 4,6%	151 100,0%
Total	61 18,2%	109 32,4%	118 35,1%	31 9,2%	6 1,8%	11 3,3%	336 100,0%

Hi kvadrat = 3,509; p = 0,622

Zanimljivo je istaknuti iz ove tablice kako učenici koji izostaju s nastave radi prisustvovanja sportskim događajima skoro u jednakom postotku kao i oni koji ne izostaju s nastave radi prisustvovanja sportskim događajima smatraju kako nastavnici učenicima objasne što se od njih očekuje. Njih 86,4% koji ne izostaju smatra navedeno, te 84,7% onih koji izostaju su također odgovorili s *izrazito se slažem, uglavnom se slažem ili slažem se*.

Unatoč izostajanju s nastave radi prisustvovanja sportskim događajima učenicima su jasne njihove obaveze.

Između varijabli izostajanje s nastave radi prisustvovanja sportskim događajima i nastavnici učenicima objasne što se od njih očekuje ne postoji statistički značajna povezanost.

Tablica 23. IZOSTAJANJE S NASTAVE RADI PRISUSTVOVANJA SPORTSKOM DOGAĐAJU – SVIMA JE JASNO KOJA ĆE PONAŠANJA BITI NAGRAĐENA

Izostajanje s nastave radi prisustvovanja sportskim događajima	Svima je jasno koja će ponašanja biti nagrađena						Total
	Izrazito se slažem	Uglavnom se slažem	Slažem se	Ne slažem se	Uglavnom se ne slažem	Izrazito se ne slažem	
Ne	41 21,9%	35 18,7%	68 36,4%	22 11,8%	9 4,8%	12 6,4%	187 100,0%
Da	23 15,2%	30 19,9%	50 33,1%	28 18,5%	11 7,3%	9 6,0%	151 100,0%
Total	64 18,9%	65 19,2%	118 34,9%	50 14,8%	20 5,9%	21 6,2%	338 100,0%

Hi kvadrat = 5,773; p = 0,329

Kao i u prethodnoj tablici koja ukazuje na to da je učenicima jasno što nastavnici očekuju od njih unatoč njihovom izostajanju s nastave radi prisustvovanja sportskim događajima, tako je i u ovoj vidljivo kako je učenicima većinski jasno koja će ponašanja biti nagrađena. Njih 77% koji ne izostaju s nastave radi prisustvovanja sportskim događajima te 68,2% onih koji izostaju s nastave radi prisustvovanja sportskim događajima je potvrdilo tvrdnju kako je svima jasno koja će ponašanja biti nagrađena.

Iako ni postotak onih koji tvrde kako nije jasno koja će ponašanja biti nagrađena također nije zanemariv. Riječ je o 23% učenika koji ne izostaju s nastave radi prisustvovanja sportskim događajima te 31,8% onih koji izostaju s nastave radi prisustvovanja sportskim događajima.

Dakle, i dalje školama ostaje prostora za jasnije i detaljnije definiranje postupka za nagrađivanje.

Između varijabli izostajanje s nastave radi prisustvovanja sportskim događajima i varijable svima je jasno koja će ponašanja biti nagrađena ne postoji statistički značajna povezanost.

Tablica 24. IZOSTAJANJE S NASTAVE RADI PRISUSTVOVANJA SPORTSKIM DOGAĐAJIMA – UČENICI SU NA JEDNAK NAČIN NAGRAĐENI ZA JEDNAKE USPJEHE

Izostajanje s nastave radi prisustvovanja sportskim događajima	Učenici su na jednak način nagrađeni za jednake uspjehe						Total
	Izrazito se slažem	Uglavnom se slažem	Slažem se	Ne slažem se	Uglavnom se ne slažem	Izrazito se ne slažem	
Ne	31 16,6%	29 15,5%	48 25,7%	34 18,2%	23 12,3%	22 11,8%	187 100,0%
Da	17 11,0%	26 16,9%	29 18,8%	35 22,7%	26 16,9%	21 13,6%	154 100,0%
Total	48 14,1%	55 16,1%	77 22,6%	69 20,2%	49 14,4%	43 12,6%	341 100,0%

Hi kvadrat = 6,020; p = 0,304

Usprkos tome što ne postoji statistički značajna povezanost između varijable izostajanje s nastave radi prisustvovanja sportskim događajima i varijable učenici su na jednak način nagrađeni za jednake uspjehe važno je istaknuti kako 53,2% onih koji izostaju s nastave radi prisustvovanja sportskim događajima smatra kako učenici nisu na jednak način nagrađeni za jednake uspjehe. Dok je onih koji ne izostaju s nastave radi prisustvovanja sportskim događajima 42,3% što također nije zanemariv postotak.

Naime, rezultati ukazuju na očitu nejednakost među učenicima u zagrebačkim školama koje su sudjelovale u istraživanju.

Tablica 25. IZOSTAJANJE S NASTAVE RADI PRISUSTVOVANJA SPORTSKOM DOGAĐAJU – U ŠKOLI SVI ZNAJU ŠTO SE I KADA RADI

Izostajanje s nastave radi prisustvovanja sportskim događajima	U školi svi znaju što se i kada radi						Total
	Izrazito se slažem	Uglavnom se slažem	Slažem se	Ne slažem se	Uglavnom se ne slažem	Izrazito se ne slažem	
Ne	22 12,2%	32 17,8%	61 33,9%	32 17,8%	18 10,0%	15 8,3%	180 100,0%
Da	8 5,2%	37 24,2%	53 34,6%	31 20,3%	10 6,5%	14 9,2%	153 100,0%
Total	30 9,0%	69 20,7%	114 34,2%	63 18,9%	28 8,4%	29 8,7%	333 100,0%

Hi kvadrat = 7,654; p = 0,176

Između varijabli izostajanje s nastave radi prisustvovanja sportskim događajima i varijable u školi svi znaju što se i kada radi ne postoji statistički značajna povezanost, međutim valja istaknuti kako su učenici koji izostaju s nastave radi prisustvovanja sportskim događajima u ovom slučaju u većem postotku potvrdili tvrdnju da u školi svi znaju što i kada se radi. Naime, njih 64% koji izostaju je odgovorilo s *izrazito se slažem, uglavnom se slažem ili slažem se*, dok je onih koji ne izostaju tvrdnju potvrdilo u postotku od 63,9%.

Iako je visok broj učenika koji smatra kako u školi svi znaju što i kada se radi, nije ni zanemariv postotak onih koji se s tom tvrdnjom ne slažu. U slučaju onih koji izostaju iz škole radi prisustvovanja sportskim događajima to je 36% učenika, dok je u slučaju onih koji ne izostaju 36,1% učenika.

Nejasnoća zadataka i obveza vrlo lako može dovesti učenike do demotiviranosti i nepažnje. Međutim, u obzir treba uzeti kako su u istraživanju sudjelovali adolescenti čija je pažnja ionako narušena zbog životne faze u kojoj se nalaze što može biti razlog visokom postotku takvih odgovora.

6.2.3. Učenička autonomija pri donošenju odluka, pravila te predlaganja aktivnosti na satu

Sljedeći niz tablica prikazuje povezanost varijabli izostajanje s nastave radi prisustvovanja sportskim događajima te skupa varijabli koje čine komponentu školske klime *učenička autonomija pri donošenju odluka, pravila te predlaganja aktivnosti na satu*.

Tablica 26. IZOSTAJANJE S NASTAVE RADI PRISUSTVOVANJA SPORTSKIM DOGAĐAJIMA – UČENICI IMAJU PRILIKU PREDLAGATI AKTIVNOSTI NA SATU

Izostajanje s nastave radi prisustvovanja sportskim događajima	Učenici imaju priliku predlagati aktivnosti na satu						Total
	Izrazito se slažem	Uglavnom se slažem	Slažem se	Ne slažem se	Uglavnom se ne slažem	Izrazito se ne slažem	
Ne	11 5,9%	34 18,3%	59 31,7%	37 19,9%	24 12,9%	21 11,3%	186 100,0%
Da	13 8,3%	18 11,5%	36 23,1%	46 29,5%	22 14,1%	21 13,5%	156 100,0%
Total	24 7,0%	52 15,2%	95 27,8%	83 24,3%	46 13,5%	42 12,3%	342 100,0%

Hi kvadrat = 9,160; p = 0,103

Čak 44,1% učenika koji ne izostaju s nastave radi prisustvovanja sportskim događajima te više od polovice, odnosno 57,1% onih koji izostaju s nastave radi prisustvovanja sportskim događajima ne slaže se s tvrdnjom da učenici imaju priliku predlagati aktivnosti na satu.

Iako ne postoji statistički značajna povezanost između dviju varijabli rezultat nije zanemariv s obzirom na to da ukazuje kako učenici smatraju da nemaju autonomiju za predlaganje aktivnosti na satu što im ne daje slobodu te samim time školu vide kao nužno zlo.

No u ovom slučaju treba sagledati i strukturu hrvatskog obrazovnog sustava koji u principu ne daje prostora ni profesorima da kreiraju nastavu na način kojim smatraju da bi nastavu učinili kvalitetnijom, a još manje je dozvoljeno učenicima.

Tablica 27. IZOSTAJANJE S NASTAVE RADI PRISUSTVOVANJA SPORTSKIM DOGAĐAJIMA – UČENICI IMAJU PRILIKU SUDJELOVATI U DONOŠENJU PRAVILA

Izostajanje s nastave radi prisustvovanja sportskim događajima	Učenci imaju priliku sudjelovati u donošenju pravila						Total
	Izrazito se slažem	Uglavnom se slažem	Slažem se	Ne slažem se	Uglavnom se ne slažem	Izrazito se ne slažem	
Ne	7 3,7%	11 5,9%	34 18,2%	68 36,4%	25 13,4%	42 22,5%	187 100,0%
Da	0 0,0%	14 9,0%	23 14,8%	46 29,7%	22 14,2%	50 32,3%	155 100,0%
Total	7 2,0%	25 7,3%	57 16,7%	114 33,3%	47 13,7%	92 26,9%	342 100,0%

Hi kvadrat = 11,724; p = 0,039

Između varijabli izostajanje s nastave radi prisustvovanja sportskim događajima i varijable učenici imaju priliku sudjelovati u donošenju pravila postoji statistički značajna povezanost. Poražavajući podatak vidljiv iz ove tablice jest da je samo 3,7% onih učenika koji ne izostaju s nastave kako bi prisustvovali sportskim događajima te 0% onih koji izostaju s nastave kako bi prisustvovali sportskim događajima odgovorilo s *izrazito se slažem* na tvrdnju kako učenici imaju priliku sudjelovati u donošenju pravila. Ukoliko zbrojimo navedeni odgovor s odgovorima *uglavnom se slažem* i *slažem se* za prvu grupu učenika dobivamo postotak od 27,8% dok za drugu 23,8%.

Također, 32,3% onih učenika koji izostaju s nastave kako bi prisustvovali sportskim događajima odgovorilo je s *izrazito se ne slažem* na navedenu tvrdnju, dok je njih koji ne izostaju s nastave kako bi prisustvovali sportskim događajima isto odgovorilo u postotku od 22,5%.

Iz navedenog je očito kako učenici smatraju kako nemaju nikakvog utjecaja na donošenje pravila unutar škole što može dovesti do frustriranosti, posebice ako pravila smatraju nepoštenim, a samim time i do pružanja otpora te traženja druge zajednice unutar koje će moći utjecati na postavljena pravila. No kao i u prethodnoj tablici, ni u ovom slučaju ne smijemo zanemariti strukturu hrvatskog obrazovnog sustava.

Tablica 28. IZOSTAJANJE S NASTAVE RADI PRISUSTVOVANJA SPORTSKIM DOGAĐAJIMA – UČENICIMA JE PRUŽENA PRILIKA U DONOŠENJU ODLUKA

Izostajanje s nastave radi prisustvovanja sportskim događajima	Učenicima je pružena prilika da sudjeluju u donošenju odluka						Total
	Izrazito se slažem	Uglavnom se slažem	Slažem se	Ne slažem se	Uglavnom se ne slažem	Izrazito se ne slažem	
Ne	10 5,4%	19 10,3%	40 21,6%	51 27,6%	26 14,1%	39 21,1%	185 100,0%
Da	1 0,6%	15 9,6%	35 22,4%	39 25,0%	26 16,7%	40 25,6%	156 100,0%
Total	11 3,2%	34 10,0%	75 22,0%	90 26,4%	52 15,2%	79 23,2%	341 100,0%

Hi kvadrat = 7,367; p = 0,195

Unatoč tome što ne postoji statistički značajna povezanost između varijable izostajanje s nastave radi prisustvovanja sportskim događajima i varijable učenicima je pružena prilika u donošenju odluka važno je istaknuti iz prikazane tablice kako vrlo mali postotak onih koji izostaju radi prisustvovanja sportskim događajima i onih koji ne izostaju radi prisustvovanja sportskim događajima smatra kako učenici imaju priliku sudjelovati u donošenju odluka. Štoviše, 62,8% onih koji ne izostaju radi prisustvovanja sportskim događajima smatra kako nemaju priliku sudjelovati u donošenju odluka dok je u slučaju onih koji izostaju radi prisustvovanja sportskim događajima taj postotak malo viši te iznosi 67,3%.

Kao i u prethodnoj tablici rezultat od 5,4% onih koji ne izostaju radi prisustvovanja sportskim događajima te 0,6% onih koji izostaju radi prisustvovanja sportskim događajima, a izjasnili su se kako se izrazito slažu s navedenom tvrdnjom, vrlo je razočaravajući te ukazuje na nedostatke obrazovnog sustava koji ne ostavlja dovoljno prostora za autonomiju učenika.

6.2.4. Priroda odnosa među učenicima

Posljednji prikaz tablica odnosi se na povezanost varijabli izostajanje s nastave radi prisustvovanja sportskim događajima i niza varijabli koji sačinjavaju komponentu školske klime *priroda odnosa među učenicima*.

Tablica 29. IZOSTAJANJE S NASTAVE RADI PRISUSTVOVANJA SPORTSKIM DOGAĐAJIMA – UČENICI SE MEĐUSOBNO POŠTUJU

Izostajanje s nastave radi prisustvovanja sportskim događajima	Učenici se međusobno poštuju						Total
	Izrazito se slažem	Uglavnom se slažem	Slažem se	Ne slažem se	Uglavnom se ne slažem	Izrazito se ne slažem	
Ne	22 11,8%	57 30,5%	56 29,9%	25 13,4%	16 8,6%	11 5,9%	187 100,0%
Da	16 10,3%	54 34,8%	48 31,0%	16 10,3%	10 6,5%	11 7,1%	155 100,0%
Total	38 11,1%	111 32,5%	104 30,4%	41 12,0%	26 7,6%	22 6,4%	342 100,0%

Hi kvadrat = 2,028; p = 0,845

Unatoč tome što povezanost između dviju varijabli izostajanje s nastave radi prisustvovanja sportskim događajima i učenici se međusobno poštuju nije statistički značajna i dalje je visok postotak onih učenika koji se ne slažu s tvrdnjom da se učenici međusobno poštuju. Njih 27.9% koji ne izostaju s nastave radi prisustvovanja sportskim događajima te 23.9% koji izostaju.

Zanimljiva je činjenica kako niži postotak učenika koji se ne slažu s tvrdnjom da se učenici međusobno poštuju pripada skupini učenika koja izostaje s nastave radi prisustvovanja sportskim događajima. U potpunosti suprotno od očekivanja.

Budući da prema istraživanju Holtappelsa i Meiera (Holtappels i Meier (2000.)) školsku klimu čini društvena kohezija među učenicima, navedeni rezultat utječe na pozitivnu sliku školske klime zagrebačkih škola u kojima je istraživanje provedeno.

Tablica 30. IZOSTAJANJE S NASTAVE RADI PRISUSTVOVANJA SPORTSKIM DOGAĐAJIMA – UČENICI ULAŽU MNOGO ENERGIJE

Izostajanje s nastave radi prisustvovanja sportskim događajima	Učenici ulažu mnogo energije						Total
	Izrazito se slažem	Uglavnom se slažem	Slažem se	Ne slažem se	Uglavnom se ne slažem	Izrazito se ne slažem	
Ne	28 15,0%	31 16,6%	56 29,9%	37 19,8%	15 8,0%	20 10,7%	187 100,0%
Da	20 12,9%	26 16,8%	29 18,7%	43 27,7%	19 12,3%	18 11,6%	155 100,0%
Total	48 14,0%	57 16,7%	85 24,9%	80 23,4%	34 9,9%	38 11,1%	342 100,0%

Hi kvadrat = 8,454; p = 0,133

Tablica 22. prikazuje rezultate odgovora na tvrdnju da učenici ulažu mnogo energije. Očekivano, 51.6% onih koji izostaju s nastave radi prisustvovanja sportskim događajima se ne slaže s navedenom tvrdnjom. Međutim, nije ni mali postotak onih koji ne izostaju s nastave radi prisustvovanja sportskim događajima koji se ne slažu s tvrdnjom, čak njih 38.5%.

Općenito učenici u adolescentskoj dobi ne posvećuju previše pažnje školi pa navedeni podatak nije nimalo iznenađujući, kao ni činjenica da se s tvrdnjom ne slaže više onih učenika koji ne izostaju s nastave radi prisustvovanja sportskim događajima.

Povezanost dviju navedenih varijabli nije statistički značajna.

Tablica 31. IZOSTAJANJE S NASTAVE RADI PRISUSTVOVANJA SPORTSKIM DOGAĐAJIMA – UČENICI SU BRIŽNE OSOBE

Izostajanje s nastave radi prisustvovanja sportskim događajima	Učenici su brižne osobe						Total
	Izrazito se slažem	Uglavnom se slažem	Slažem se	Ne slažem se	Uglavnom se ne slažem	Izrazito se ne slažem	
Ne	13 7,1%	34 18,6%	54 29,5%	41 22,4%	22 12,0%	19 10,4%	183 100,0%
Da	13 8,6%	36 23,7%	40 26,3%	37 24,3%	11 7,2%	15 9,9%	152 100,0%
Total	26 7,8%	70 20,9%	94 28,1%	78 23,3%	33 9,9%	34 10,1%	335 100,0%

Hi kvadrat = 3,647; p = 0,601

Tablica 23. nam prikazuje iznenađujući podatak kao i Tablica 21. Naime, veći postotak učenika koji ne izostaje s nastave radi prisustvovanja sportskim događajima se ne slaže s tvrdnjom kako su učenici brižne osobe, njih 44.8%, dok je onih koji se ne slažu s navedenom tvrdnjom te izostaju s nastave radi prisustvovanja sportskim događajima 41.4%.

Kao i podaci iz tablice 21, tako i ovi ukazuju na negativnu sliku školske klime unutar komponente koja se odnosi na prirodu odnosa među učenicima, zagrebačkih srednjih škola u kojima je istraživanje provedeno. Navedeni postotak nije mali te je upitno što škole čine po navedenom pitanju. Negativna atmosfera među učenicima može dovesti do bilo kakvog nasilja unutar škole te potrebe učenika da svoju sigurnost potraže izvan škole.

Statistička povezanost između varijable izostajanje s nastave radi prisustvovanja sportskim događajima i varijable učenici su brižne osobe nije statistički značajna.

Tablica 32. IZOSTAJANJE S NASTAVE RADI PRISUSTVOVANJA SPORTSKIM DOGAĐAJIMA – UČENICI SE MEĐUSOBNO SLAŽU

Izostajanje s nastave radi prisustvovanja sportskim događajima	Učenici se međusobno slažu						Total
	Izrazito se slažem	Uglavnom se slažem	Slažem se	Ne slažem se	Uglavnom se ne slažem	Izrazito se ne slažem	
Ne	8 4,3%	18 9,6%	27 14,4%	62 33,2%	47 25,1%	25 13,4%	187 100,0%
Da	10 6,4%	17 10,9%	24 15,4%	55 35,3%	31 19,9%	19 12,2%	156 100,0%
Total	18 5,2%	35 10,2%	51 14,9%	117 34,1%	78 22,7%	44 12,8%	343 100,0%

Hi kvadrat = 2,162; p = 0,826

Unatoč tome što povezanost između varijable izostajanje s nastave radi prisustvovanja sportskim događajima i varijable učenici se međusobno slažu ponavlja se ista situacija kao i s varijablama učenici su poštene i učenici su brižne osobe. Naime 71.7% učenika koji ne izostaju s nastave radi prisustvovanja sportskim događajima te 67.4% onih koji izostaju s nastave radi prisustvovanja sportskim događajima ne slaže se s tvrdnjom kako se učenici međusobno slažu. Ovo je već treća komponenta varijable prirode odnosa među učenicima koja ukazuje na negativnu sliku što se tiče odnosa među učenicima.

Podatak nije nimalo zanemariv te je potrebno pravovremeno poduzeti valjane mjere kako bi se situacija popravila. Učenici su u vrlo osjetljivoj životnoj fazi unutar koje je veoma važno da se slažu s okolinom u kojoj provode najviše svoga vremena te da u njoj mogu pronaći prijatelje i potporu za sve probleme na koje naiđu. Ukoliko to ne mogu ostvariti unutar škole, isto će potražiti izvan škole gdje vrlo lako mogu izabrati skupinu u kojoj se vrijednost osobe mjeri u količini konzumiranog alkohola, opijata ili bačenih baklji na teren.

Tablica 33. IZOSTAJANJE S NASTAVE RADI PRISUSTVOVANJA SPORTSKIM DOGAĐAJIMA – UČENICI SI MEĐUSOBNO VJERUJU

Izostajanje s nastave radi prisustvovanja sportskim događajima	Učenici si međusobno vjeruju						Total
	Izrazito se slažem	Uglavnom se slažem	Slažem se	Ne slažem se	Uglavnom se ne slažem	Izrazito se ne slažem	
Ne	13 7,0%	40 21,5%	63 33,9%	36 19,4%	19 10,2%	15 8,1%	186 100,0%
Da	13 8,4%	32 20,6%	46 29,7%	28 18,1%	26 16,8%	10 6,5%	155 100,0%
Total	26 7,6%	72 21,1%	109 32,0%	64 18,8%	45 13,2%	25 7,3%	341 100,0%

Hi kvadrat = 3,843; p = 0,572

Kao i u prethodnim rezultatima ove komponente školske klime, niti ovi ne ukazuju na pozitivnu sliku prirode odnosa među učenicima. Čak 37.7% učenika koji ne izostaju s nastave radi prisustvovanja sportskim događajima i 41.4% onih koji izostaju s nastave radi prisustvovanja sportskim događajima ne slažu se s tvrdnjom da si učenici međusobno vjeruju.

Vidjevši navedene rezultate definitivno je moguće zaključiti kako postoji problem među odnosima učenika unutar zagrebačkih srednjih škola koje su sudjelovale u istraživanju. Štoviše, usporedivši prirodu odnosa među učenicima, te prirodu odnosa između nastavnika i učenika možemo vidjeti kako je mišljenje zagrebačkih srednjoškolaca da su odnosi među učenicima lošiji, nego odnosi između nastavnika i učenika.

U obzir ipak treba uzeti i činjenicu kako učenici, unatoč slobodi ponašanja koju imaju, i dalje osjećaju određenu razinu poštovanja i autoriteta u odnosu na nastavnike dok vjerojatno međusobno posjeduju kompetitivan odnos koji ih dovodi do neslaganja.

Povezanost dviju navedenih varijabli nije statistički značajna.

7. ZAKLJUČAK

7.1. Verifikacija hipoteza

Analiza i utvrđivanje povezanosti između školske klime i navijačkih navika učenika srednjih škola provedena je na uzorku od 355 učenika zadnjih razreda nekih zagrebačkih srednjih škola

Upitnik se sastoji od 37 pitanja podijeljenih u dva tematska bloka od kojih se jedan odnosi na školsku klimu, a drugi na navijačke navike zagrebačkih srednjoškolaca. Za potrebe ovog istraživanja korištene su 24 relevantne varijable. Četiri od njih podijeljene na više komponenti korištene su za ispitivanje školske klime te njezinu povezanost s navijačkim navikama dok je iz tematskog bloka navijačke navike zagrebačkih srednjoškolaca za istu potrebu korištena jedna varijabla.

Na temelju kontingencijskih tablica i Hi kvadrat testa možemo donijeti odluku o prihvaćanju ili neprihvaćanju nultih hipoteza na kojima počiva ovo istraživanje.

Prva hipoteza istraživanja tvrdi kako ne postoji statistički značajna povezanost između prirode odnosa učenika i nastavnika i navijačkih navika učenika te je ista ovim istraživanjem i potvrđena.

Iako su dvije komponente varijable *jasnoća, konzistentnost i korektnost pravila škole* prikazale statistički značajnu povezanost s varijablom *izostajanje s nastave radi prisustvovanja sportskim događajima*, ostale komponente ukazale su kako ne postoji statistički značajna povezanost s varijablom *izostajanje s nastave radi prisustvovanja sportskim događajima* te je i druga hipoteza istraživanja potvrđena. Točnije, ne postoji statistički značajna povezanost između pruženih jasnih, konzistentnih i korektnih pravila škole i navijačkih navika učenika.

Nadalje, kao i u slučaju druge hipoteze, jedna komponenta varijable *učenička autonomija u donošenju pravila, odluka te predlaganja aktivnosti na satu* ukazala je statistički značajnu povezanost s varijablom *izostajanje s nastave radi prisustvovanja sportskim događajima*, međutim druge dvije komponente nisu te je ovim istraživanjem potvrđena i treća hipoteza.

Konkretno, ne postoji statistički značajna poveznost između učeničke autonomije u donošenju pravila, odluka te predlaganja aktivnosti na satu i navijačkih navika učenika.

I na kraju, četvrta hipoteza ovog istraživanja koja tvrdi kako ne postoji statistički značajna povezanost između prirode odnosa među učenicima i navijačkih navika učenika također je potvrđena.

7.2. Praktične implikacije rezultata istraživanja

Cilj ovog diplomskog rada bio je ispitati navijačke navike zagrebačkih srednjoškolaca te ustvrditi postoji li povezanost između školske klime i navijačkih navika navedenih učenika. Istraživanje je provedeno na uzorku od 355 učenika nekih (II. Gimnazija, III. Gimnazija, Sportska gimnazija, Srednja škola Jelkovec, Elektrostrojarska obrtnička škola, Strojarska tehnička škola Fausta Vrančića) zagrebačkih srednjih škola. Pristup učenicima, odnosno dozvola za provođenje istraživanja izdana je od strane Gradskog ureda za odgoj i obrazovanje. Uz to, pristanak su dali i ravnatelji i ravnateljice navedenih škola.

Istraživanje je potaknuto sličnim provedenim istraživanjem u Srbiji (Milojević, Simonović, Janković, Otašević, Turanjanin, 2013) te je dio upitnika o navijačkim navikama uz dopuštenje istraživača preuzet iz tog istraživanja.

Unatoč tome što su nulte hipoteze ovog rada u prihvaćene te ne postoji statistički značajna povezanost između školske klime i navijačkih navika zagrebačkih srednjoškolaca, istraživanjem smo došli do korisnih i zanimljivih podataka.

Visok postotak učenika izjasnio se kako prati neki sport i navija za određene klubove. Ono što je zabrinjavajuće u ovoj situaciji jest činjenica da se 11,6% učenika izjasnilo kako za njih navijanje znači fizičko sukobljavanje s navijačima protivničkog tima. Uzevši u obzir kontekst vremena u kojem se danas nalazimo, moguće je takvo razmišljanje potkrijepiti postmodernom teorijom, odnosno činjenicom da navijači na taj način pokušavaju prekoračiti nacionalizam te iskazati svoj vlastiti identitet za kojim su adolescenti u vječitij potrazi. Unatoč tome što postoji mogućnost kako je to samo adolescentska faza, potrebno je navedenom podatku pristupiti ozbiljno i na vrijeme kako se postotak istomišljenika ne bi povećao. Također, s obzirom da je većina učenika odgovorila kako ih nitko u školi nije upoznao s problemom nasilja na sportskim

priredbama, lako je zaključiti kako učenici u situacijama navijačkog fizičkog sukoba ne razmišljaju o njegovim posljedicama.

Nadalje, veliki broj učenika iskazao je kako je sudjelovao verbalnom sukobu prilikom sportskih događaja pjevajući pogrdne pjesme ili parole. S obzirom da škole u velikom broju nisu educirale svoje učenike o problemu nasilja na sportskim događajima, ne iznenađuje činjenica da mnogi od njih vjerojatno ne znaju kako čak i pjevajući pogrdne pjesme mogu pozvati svoju okolinu na mržnju ili izazvati nesuglasice koje mogu dovesti do ozbiljnih posljedica.

Također, čak 18,4% učenika je izjavilo kako se u njihovoj školi jednom ili više puta odvio navijački sukob što u tom slučaju može ukazivati na to da škole ne obraćaju pažnju na ono što se događa na hodnicima. Uzevši u obzir iznesene podatke te povežavši ih s podacima iz Tablice 9., nameće se pitanje kako škole još uvijek nisu navijačke navike svojih učenika prepoznale kao problem te mu posvetile više pažnje.

Navijačke navike srednjoškolaca u Hrvatskoj nikad nisu istraživane, a posebice ne u korelaciji sa školskom klimom, te će ovo istraživanje prvenstveno doprinijeti sociologiji sporta. Osim navedene grane sociologije, istraživanje doprinosi i policiji i pedagogiji.

Iako istraživanje nije pokazalo povezanost između školske klime i navijačkih navika zagrebačkih srednjoškolaca, donosi detaljan prikaz navijačkih navika, koje definitivno postoje među srednjoškolcima, te rezultati istraživanja mogu potaknuti škole da se više angažiraju oko edukacije učenika o problemu nasilja na sportskim događajima. Također, detaljan prikaz navijačkih navika zagrebačkih srednjoškolaca može policiji biti koristan sadržaj za oblikovanje budućih obrazovnih programa o problemu nasilja na sportskim događajima.

Literatura

1. Baker, J., Thomas- Fraser, J., Dionigi, A., R., Horton, S. (2009): *Sport participation and positive development in older persons*. European Group for Research into Elderly and Physical Activity.
2. Barber, R. (1974): *The Knight and Chivalry*. Ipswich. Boydell.
3. Barboza, G., E., Schiamberg, L., B., Olamke, J., Korzeniewski, S., J., Post L., A., Heraux, C. G. (2009): *Individual characteristics and the multiple contexts of adolescent bullying: An ecological perspective*. Journal of Youth Adolescence, 38 (1), 101-121
4. Bodin, D., Robene, L., Heas, S. (2005): *Sport i nasilje u Europi*. Zagreb. Knjiga trgovina.
5. Brimson, D. (2006). *Tajne nogometnog huliganizma*. Zagreb. Celeber.
6. Coalter, F. (2008): *Sport in development: Development for and through sport?*. U: *Sport and Social Capital*. London. Butterworth-Heinemann.
7. Coles, R. (1975): *Football as a Surrogate Religion*. In M. Hill (ed.) *A Sociological Yearbook of Religion in Britain*, No.3.
8. Douglas, M. (1969): *Purity and danger*. London. Routledge.
9. Dunning, E. (1986): *Sport as a Male Preserve: Notes on the Social Sources of Masculine Identity and its Transformations*. In N. Elias and E. Dunning (eds) *Quest fo Excitement: Sport and Leisure in the Civilizing Process: Critique and Counter – Critique*. London: Macmillan, and Toronto: University of Toronto Press.
10. Dunning, E. (1999): *Sport matters. Sociological studies of sport, violence and civilization*. London. Routledge.
11. Fiske, J. (1991). *Bodies of Knowledge, Panopticism and Spectatorship*. Milwaukee. Unpublished paper delivered at the 1991 NASSS Conference.
12. Guttmann, A. (1986): *Sport Spectators*. New York. Columbia University Press.
13. Kantorova, J. (2009): *The school climate – theoretical principles and research from the perspective of students, teachers and parents*. Hrčak. Vol. 11 (183-189)
https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=62720
14. Lalić, D., Biti, O. (2008): *Četverokut sporta, nasilja, politike i društva*. Hrčak. Vol. 45 (247-272)
https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=59577

15. Lorenz, K. (1966): *On aggression*. New York. Harcourt Braće Jovanovich.
16. Marsh, P., Fox, K., Carnibella, G., McCann, J., Marsh, J. (1996): *Football violence in Europe*. Amsterdam. The Amsterdam Group.
17. Milojević, S., Simonović, B., Janković, B., Otašević, B., Turanjanin, V. (2013): *Youth and hooliganism at sports events*. Beograd. Oebs (Organizacija za evropsku bezbednost i saradnju).
18. Nicholson, M., Russell, H. (2008): *Sport nad Social Capital*. London. Butterworth-Heinemann.
19. Perasović, B. (2001): *Urbana plemena. Sociologija supkultura u Hrvatskoj*. Zagreb. Hrvatska sveučilišna naklada.
20. Perelman, M. (2012): *Barbaric sport. Global Plague*. London. Verso.
21. Puzić, S., Baranović, B., Doolan, K. (2011): *Školska klima i sukobi u školi*. Hrčak. Vol. 49, No. 3 (191) https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=118714
22. Russel, E., W, Jr. (2001): *Fan violence. Social problem or moral panic?*. Florence. Francis Marion University.
https://www.researchgate.net/publication/222930267_Fan_violence_Social_problem_or_moral_panic
23. Temkov, K. (2009): *Filozofija slobodnoga vremena i sporta II*. Hrčak. Vol. 29, No.3 https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=71338
24. Velki, T., Vrdoljak, G. (2012): *Uloga nekih vršnjačkih i školskih varijabli u predviđanju vršnjačkog nasilnog ponašanja*. Hrčak. Vol. 22, No. 1 https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=148880

ZAHVALE

Zahvaljujem Gradskome uredu za obrazovanje Grada Zagreba za potporu u realizaciji istraživanja ovog rada. Također zahvaljujem ravnateljima i ravnateljicama škola koje su bile sastavni dio ovog istraživanja (II. Gimnazija, III. Gimnazija, Srednja škola Jelkovec, Sportska gimnazija, Elektrostrojarska obrtnička škola, Strojarska tehnička škola Fausta Vrančića).

I na kraju, zahvaljujem nastavnicima što su izdvojili vrijeme kako bi ovaj rad bio ostvaren te učenicima koji su u istraživanju sudjelovali.

SAŽETAK

NAVIJAČKE NAVIKE ZAGREBAČKIH SREDNJOŠKOLACA U RELACIJI SA ŠKOLSKOM KLIMOM

Mihaela Vrhovčić

Navijačke navike srednjoškolaca u Hrvatskoj su nedovoljno istražena pojava te ovaj rad prikazuje analizu utjecaja školske klime sa svoje četiri komponente (priroda odnosa između nastavnika i učenika, priroda odnosa među učenicima, mjera do koje je dozvoljena autonomija učenicima pri donošenju odluka te jasnoća, konzistentnost i korektnost pravila škole) na navijačke navike srednjoškolaca. Kao kriterijska varijabla korišteno je izostajanje iz škole radi prisustvovanja sportskim događajima. Istraživanje je provedeno u gradu Zagrebu na uzorku od 355 učenika završnih razreda srednjih škola.

Istraživanje se temelji na četiri nulte hipoteze koje negiraju statistički značajnu povezanost između navedenih varijabli. Hipoteze su kontingencijskim tablicama i Hi kvadrat testom potvrđene. Međutim, istraživanje je ukazalo na nezanemarliv broj učenika navijača koji ne bježe od fizičkog sukobljavanja te korištenja pirotehničkih sredstava. Naime, čak 11.6% učenika izjasnilo se kako za njih navijanje znači fizičko sukobljavanje s drugim navijačima te ih je 11% odgovorilo kako za njih navijanje znači upotrebljavanje raznih pirotehničkih sredstava. Nadalje, od 62,8% učenika koji su barem jednom posjetili sportsku priredbu njih 24,5% je sudjelovalo u nekom obliku sukoba navijača. Većina njih, odnosno njih 13% sudjelovalo je u verbalnom sukobu pjevajući pogrдне pjesme i parole, dok je ostatak ispitanika sudjelovao u tučnjavi na dan odigravanja utakmice izvan ili unutar sportskog objekta.

Istraživanje ovog tipa ima praktične implikacije u sociologiji sporta te kreiranju policijskog obrazovnog programa o problemima nasilja na sportskim priredbama.

Ključne riječi: navijačke navike, školska klima, navijačko nasilje, sport, učenici

SUMMARY

CHEERING HABITS OF ZAGREB HIGH SCHOOL STUDENTS IN RELATION TO THEIR SCHOOL CLIMATE

Mihaela Vrhovčić

Cheering habits of high school student is scarcely explored phenomenon. This paper provides analysis of the impact of the school climate, with its four components (the nature of relationship between teachers and pupils, the nature of student relations, student's autonomy in decision making, the clarity, consistency and correctness of school rules) on student's cheering habits. Absence from school because of attending sport events is used as criterion variable. The research was conducted on a sample of 355 graduate students in Zagreb's secondary schools.

The research is based on four null hypotheses that deny correlation of the school climate and cheering habits of high school students. Hypotheses are confirmed with contingency tables and the Chi-square test. However, the research provided us results that had shown big number of students who are ready for fight and usage of pyrotechnic agents at sport events. 11,6% of students answered how for them, supporting their team means to fight with opposing fans. Moreover, 11% of students things that supporting their team includes usage of pyrotechnic agents. Furthermore, 24,5% of students who visited sport event at least once was involved in some fan conflict. 13% of them was part of verbal conflict and the rest of them were included in some physical fight.

Research of this type has significant practical implications for Sociology of sport and for creating a police educational program about fan violence problems.

Key words: Cheering Habits, School Climate, Fan Violence, Students

PRILOZI

Upitnik

NAVIJAČKE NAVIKE UČENIKA

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
HRVATSKI STUDIJ

Poštovana, poštovani,

pozvani ste na sudjelovanje u istraživanju nekih oblika nasilnog ponašanja učenika u relaciji sa školskom klimom. Ako ste voljni sudjelovati u toj studiji, molimo Vas da u cijelosti ispunite upitnik u nastavku.

Svi odgovori su anonimni. Molimo Vas da ne ostavljate nikakve tragove na upitniku kako bi se onemogućila identifikacija. Nema nikakvih rizika povezanih sa sudjelovanjem u ovom istraživanju. Iako Vi osobno nećete imati koristi od sudjelovanja u istraživanju, Vaše sudjelovanje može pridonijeti boljem razumijevanju odnosa učenika i nastavnika unutar škole. Vaše je sudjelovanje dobrovoljno i možete odabrati da ne sudjelujete, ne odgovorite na određena pitanja ili možete odustati od ispunjavanja upitnika u bilo kojem trenutku, bez ikakvih negativnih posljedica.

U ovom nas istraživanju zanima isključivo Vaše osobno mišljenje na temelju Vašeg osobnog iskustva.

Molimo Vas da dalje slijedite upute koje se nalaze u upitniku.

Srdačno,

Izv. prof. dr. Irena Cajner Mraović

Na sljedeća pitanja moguće je odabrati samo jedan od ponuđenih odgovora.
 Odabrani odgovor označi s X.

1. Kolektivna efikasnost

		Izrazito se slažem	Uglavnom se slažem	Slažem se	Ne slažem se	Uglavnom se ne slažem	Izrazito se ne slažem
1.	Ako učenik ne uspije nešto naučiti prvi put, drugi put će mu nastavnici pojasniti na drukčiji način.						
2.	Nastavnici u ovoj školi vješti su u više metoda podučavanja.						
3.	Nastavnici u ovoj školi dobro su pripremljeni za predavanje svoga predmeta.						
4.	Nastavnici u ovoj školi uvjereni su kako svaki učenik može svladati gradivo.						
5.	Ako učenik ne želi učiti nastavnici u ovoj školi odustanu od njega.						
6.	Nastavnici u ovoj školi ne uspijevaju doprijeti do svakog učenika.						
7.	Nastavnici u ovoj školi nemaju vještine potrebne za poticanje učenika da uče s razumijevanjem.						
8.	Nastavnici u ovoj školi na različite načine potiču učenike na učenje.						
9.	Nastavnici u ovoj školi mogu uspješno raditi sa zahtjevnim učenicima.						
10.	Nastavnici u ovoj školi uvjereni su da će uspjeti motivirati svoje učenike.						
11.	Nedostatak nastavnih materijala i pribora otežava podučavanja.						
12.	Nastavnici u ovoj školi nemaju vještine za nošenje s učenicima koji imaju problema s disciplinom						
13.	Nastavnici u ovoj školi smatraju kako postoje učenici do kojih nitko ne može doprijeti.						
14.	Kvaliteta školske zgrade olakšava predavanja i proces učenja.						
15.	Zloporaba droga i alkohola u okruženju škole otežava učenje učenicima.						
16.	Ova škola surađuje sa zajednicom i time omogućuje učenicima da uspješno uče.						

17.	Učenici u ovoj školi nisu motivirani za učenje.						
18.	Učenje je u ovoj školi otežano jer su učenici zabrinuti za vlastitu sigurnost.						
19.	Nastavnici u ovoj školi trebaju više iskustva kako bi znali nositi se s takvim učenicima.						

2. Priroda odnosa između nastavnika i učenika

		Izrazito se slažem	Uglavnom se slažem	Slažem se	Ne slažem se	Uglavnom se ne slažem	Izrazito se ne slažem
1.	U ovoj školi učenici poštuju nastavnike.						
2.	U ovoj školi nastavnici brinu o učenicima.						
3.	U ovoj školi nastavnici pridonose tome da učenici imaju dobro mišljenje o sebi.						

3. Priroda odnosa među učenicima

		Izrazito se slažem	Uglavnom se slažem	Slažem se	Ne slažem se	Uglavnom se ne slažem	Izrazito se ne slažem
1.	U ovoj se školi učenici međusobno poštuju.						
2.	U ovoj si školi učenici međusobno pomažu.						
3.	Učenici se u ovoj školi zaista trude dobiti najbolje moguće ocjene.						
4.	Učenici u ovoj školi ulažu mnogo energije u ono što čine.						
5.	Učenici u ovoj školi su brižne osobe.						
6.	Učenici u ovoj školi se teško međusobno slažu.						

7.	U ovoj školi učenici si međusobno vjeruju.						
----	--	--	--	--	--	--	--

4. Mjera do koje je učenička autonomija dozvoljena pri donošenju odluka

		Izrazito se slažem	Uglavnom se slažem	Slažem se	Ne slažem se	Uglavnom se ne slažem	Izrazito se ne slažem
1.	Učenici u ovoj školi imaju priliku predlagati aktivnosti na nastavnom satu.						
2.	U ovoj školi učenici imaju priliku sudjelovati u donošenju pravila.						
3.	Učenicima u ovoj školi pružena je prilika da sudjeluju u donošenju odluka.						

5. Mjera do koje škola pruža jasna, konzistentna i korektna pravila

		Izrazito se slažem	Uglavnom se slažem	Slažem se	Ne slažem se	Uglavnom se ne slažem	Izrazito se ne slažem
1.	Pravila ove škole su poštena.						
2.	Sankcije za kršenje školskih pravila ove škole jednake su bez obzira na to tko ste.						
3.	Svi znaju koja su pravila ove škole.						
4.	Nastavnici u ovoj školi učenicima objasne što se od njih očekuje.						
5.	U ovoj školi postupci vezani uz primjenu pravila su jasni.						
6.	Svima je jasno koja će ponašanja biti nagrađena u ovoj školi.						
7.	U ovoj školi, ljudi su na jednak način nagrađeni za jednake uspjehe.						
8.	U ovoj školi znaju što se i kada čini.						

9.	U ovoj su školi ljudi upoznati s time kako zaslužiti nagradu.						
10.	Postupci vezani uz primjenu pravila su često ignorirani u ovoj školi.						

6. Izvršavanje školskih obveza

		Izrazito se slažem	Uglavnom se slažem	Slažem se	Ne slažem se	Uglavnom se ne slažem	Izrazito se ne slažem
1.	Učenici u ovoj školi učenici aktivno sudjeluju u nastavi.						
2.	Učenici u ovoj školi redovito izvršavaju zadatke.						
3.	Učenici u ovoj školi rado uče.						
4.	Učenici u ovoj školi rado čitaju						
5.	Učenici u ovoj školi imaju pozitivan stav prema lektiri						
6.	Učenici u ovoj školi redovito čitaju lektiru.						
7.	Učenici u ovoj školi redovito samostalno izvršavaju zadatke vezane uz lektiru.						
8.	Učenici u ovoj školi iskazuju želju za čitanjem lektira određenih sadržaja.						
9.	U ovoj školi nastavnici prihvaćaju prijedloge učenika pri odabiru lektirnih djela.						

Navijačke navike

Na svim pitanjima moguće je odabrati samo jedan odgovor, osim na pitanjima gdje je posebno istaknuta mogućnost davanja višestrukih odgovora.

7. **Za koji domaći klub navijaš? Upiši na crti ispod pitanja naziv kluba i sport (npr. Dinamo – nogomet, Medveščak – hokej):**

8. **Zaokruži najvažniji razlog zbog kojeg navijaš za navedeni klub?**

- a) zato što većina mojih članova obitelji navija za taj klub;
- b) zato što većina mojih prijatelja navija za taj klub;
- c) zato što mi se sviđaju boje tog kluba;
- d) zato što je taj klub imao dosta uspjeha u ranijem periodu;
- e) zato što za njega navija moja djevojka/dečko;
- f) _____ (upiši drugi razlog).

9. **Što za tebe znači navijati za tvoj tim? Možeš zaokružiti više odgovora.**

- a) Fizički se sukobljavati s protivničkim navijačima;
- b) Sukobljavanje s osobama koje su zadužene za održavanje javnog reda – pripadnicima policije, redara i osiguranja;
- c) Vrijeđanje protivnika zbog vjere, boje kože, ili neke druge različitosti, kao i fizičko nasilje;
- d) Upotreba topovskih udara, „bengalki“, petardi i drugih vrsta pirotehnike;
- e) Ohrabivanje i poticanje nogometaša na postizanje što boljeg rezultata, glasom, pjesmama i parolama, navijačkim rekvizitima, instrumentima, bubnjevima, transparentima, šalovima, zastavama...;
- f) _____ (upiši drugo značenje).

10. **Osim što navijaš za svoj klub pratiš li utakmice reprezentacije Hrvatske?**

- a) samo pratim svoj klub, dok me reprezentacija ne interesira;
- b) pratim prvenstveno svoj klub, a reprezentaciju manje;
- c) pratim podjednako i svoj klub i reprezentaciju;
- d) pratim prvenstveno reprezentaciju, a klubove manje;
- e) pratim i navijam samo za reprezentaciju, dok me klubovi ne interesiraju;

11. **Moj najbolji prijatelj:**

- a) član je moje navijačke skupine;
- b) član je neke druge navijačke skupine;
- c) moj najbolji prijatelj nije član ni jedne navijačke skupine;
- d) moj najbolji prijatelj nije vatreni navijač ni jednog kluba;
- e) nemam najboljeg prijatelja.

12. **Jesi li član neke navijačke skupine? Ako jesi, pored odgovora „DA“ upiši na crti koje navijačke skupine i kojeg kluba.**

- a) NE
- b) DA, _____ (navesti koja navijačku skupinu i klub)

- 13. Ako si u prethodnom pitanju odgovorio/la da si član navijačke skupine, navedi kako si postao/la njen član? Ako si odgovorio/la negativno, preskoči ovo pitanje i idi direktno na pitanje br. 18.**
- a) na nagovor prijatelja iz škole;
 - b) na nagovor djevojke ili dečka;
 - c) stalnim odlaskom na utakmice i upoznavanjem članova navijačkih skupine;
 - d) oduvijek sam htio/htjela biti član navijačke skupine tako da sam se sam priključio/la navijačkoj skupini;
 - e) zato što je moj stariji brat ili sestra već ranije bio član navijačke skupine;
 - f) _____ (upišite drugi razlog)
- 14. Kakav je tvoj status u navijačkoj skupini?**
- a) jedan/a sam od vođa u navijačkoj skupini
 - b) član sam užeg centra navijačke skupini
 - c) običan član-simpatizer
- 15. Što za tebe znači biti član navijačke skupine? (zaokruži odgovor koji je najpribližnji tvom stavu)**
- a) Navijačka skupina je za mene značajna jer u njoj nalazim društvo za uzbudljiv provod.
 - b) Navijačka skupina je za mene zamjena za obitelj.
 - c) U navijačkoj skupini imam najbolje prijatelje.
 - d) U navijačkoj skupini samo „ubijam“ slobodno vrijeme.
 - e) U okviru navijačke skupine najbolje ostvarujem podršku prema klubu za koji navijam.
 - f) _____ (upiši drugi razlog)
- 16. Koliko je godina stariji vođa tvoje navijačke skupine od tebe?**
- a) Nije stariji od mene
 - b) Stariji je od mene do tri godine.
 - c) Stariji je od mene oko pet godina.
 - d) Stariji je od mene nešto manje od deset godina.
 - e) Stariji je od mene više od deset godina.
- 17. Kakav je tvoj stav prema vođi tvoje navijačke skupine?**
- a) Vođa navijačke skupine moj je dobar prijatelj.
 - b) Vođa moje navijačke skupine je samo prvi među jednakima.
 - c) Vođa navijačke skupine moj je „vođa“ kojeg uvijek slijedim.
 - d) Vođu svoje navijačke skupine cijenim više nego svoje nastavnike i profesore.
 - e) Ne mislim da trebam uvijek slijediti ideje vođe svoje navijačke skupine jer se ne slažem uvijek s njima.
 - f) _____ (upiši drugi razlog)
- 18. Jesi li nekada izostajao s nastave kako bi prisustvovao/la sportskim događajima?**
- a) nikada
 - b) samo jednom
 - c) samo kada moj klub igra u gostima
 - d) redovno to radim
 - e) ponekad
- 19. Je li te je netko ikada u školi upoznao s problemom nasilja na sportskim priredbama (zakonske norme, predviđene kazne za nasilje na sportskim priredbama, posljedice: broj povrijeđenih, broj poginulih, kažnjavanje timova u zemlji i u europskim natjecanjima i sl.)?**
- a) ne
 - b) da, na satu iz _____ (upiši iz kojeg predmeta)
 - c) da, pripadnici policije su nam držali predavanje

- 20. Smatraš li da si dovoljno upoznat/a sa zakonskim normama koje reguliraju problem nasilja na sportskim priredbama?**
- a) da, u potpunosti sam upoznat/a
 - b) znam ponešto
 - c) nisam uopće upoznat/a
- 21. Je li u tvojoj školi (učionicama, školskom dvorištu, u blizini škole) bilo navijačkih tučnjava ili sličnih sukoba?**
- a) NE
 - b) Da, samo jednom
 - c) Da, više puta
- 22. Jesi li ikada sudjelovao/la u nekom obliku sukoba navijača? Možeš zaokružiti više odgovora.**
- a) ne
 - b) da, verbalnom sukobu, pjevanjem pogrđnih pjesama i parola
 - c) da, u tuči navijača na sportskom objektu na dan odigravanja utakmice
 - d) da u tuči navijača van sportskog objekta na dan odigravanja utakmice
 - e) da u dogovorenoj tuči navijača nevezano za dan kada se utakmica odigravala
- 23. Ako si u prethodnom pitanju odgovorio/la da si sudjelovao/la u navijačkim tučama, navedi kako je došlo do navijačkog sukoba, slučajno ili je sukob dogovoren, i na koji način je dogovoren? Ako si odgovorio/la negativno, preskočite ovo pitanje i idite direktno na pitanje br. 24.**
- a) do tuče je slučajno došlo, prilikom neočekivanog susreta dvije navijačke skupine;
 - b) tuča je bila zakazana preko interneta, odnosno društvenih mreža;
 - c) tuča je bila zakazana preko mobilnog telefona;
 - d) tuča je bila zakazana putem neposrednog kontakta pojedinih članova navijačkih skupine;
 - e) do tuče je došlo na drugi način; _____ (upiši na koji način)
- 24. Posjećuješ li sportske priredbe?**
- a) Da, redovno
 - b) Da, ponekad
 - c) Da, ali samo kada igra tim za koji navijam
 - d) Da, ali samo kada tim za koji navijam igra kao domaćin
 - e) Ne, nikada
- 25. Ako si u prethodnom pitanju odgovorio/la da posjećuješ sportske priredbe, iznesi svoje zapažanje o tome tko vrši pregled o prilikom ulaska na sportski objekt? Ako si odgovorio/la da ne ideš na sportske priredbe preskoči ovo pitanje i idi direktno na pitanje br. 28.**
- a) samo policija
 - b) samo zaštitarske tvrtke
 - c) zajedno policija i zaštitarske tvrtke
- 26. Jesi li ikada unio/la nedozvoljena pirotehnička (petarde, baklje, topovske udare i sl.) sredstva na neku sportsku priredbu, iako je postojao pregled lica na ulazu? Možeš zaokružiti više odgovora.**
- a) ne, nikada
 - b) da, unio/la sam u donjem rublju
 - c) da, unio/la sam ispod jakne
 - d) da, pomogao mi je član uprave kluba da ga unesem
 - e) da, pomogao mi je pripadnik privatnog osiguranja da ga unesem
 - f) da, pomogao mi je pripadnik medijske kuće (novinar, snimatelj, fotoreporter) da ga unesem
 - g) da, unio/la sam na drugi način _____ (upiši na koji)

- 27. Na sportskim priredbama na kojima si prisustvovao/la, tko je prvi reagirao na nasilje?**
- a) policija
 - b) zaštitarska tvrtka
 - c) istovremeno policija i agencije za sigurnost
 - d) drugi gledatelji
- 28. Poduzima li, prema tvom mišljenju, policija posebne aktivnosti u cilju izgrađivanja i unaprjeđenja odnosa policije s navijačkim skupinama?**
- a) znatno
 - b) djelomično
 - c) neznatno
 - d) samo u određenim situacijama
 - e) ne, uopće
 - f) ne znam
- 29. Kakav je tvoj stav o policiji?**
- a) izrazito loš
 - b) loš
 - c) nemam nikakav stav
 - d) dobar
 - e) izrazito dobar
- 30. Kakav je tvoj stav o primjeni policijske sile u vezi s neredima na utakmicama?**
- a) Policija najčešće primjenjuje neselektivnu silu tj. tuče one koji nisu izazvali nasilje;
 - b) Policija najčešće primjenjuje silu prema onima koji su glavni izgređnici;
 - c) Kada policija primjenjuje silu ona to čini prema svima koji se zateknu na licu mjesta nereda;
 - d) Policija najčešće primjenjuje prekomjernu silu.
- 31. Kakva su tvoja iskustva o reakciji građana na intervenciju policije prilikom nasilja na sportskim priredbama?**
- a) građani prihvaćaju i odobravaju postupanje i intervenciju policije;
 - b) građani su pasivni i nezainteresirani prema intervenciji policije;
 - c) građani se otvoreno protive intervenciji policije;
 - d) građani su protiv neselektivne policijske sile;
 - e) građani su protiv prekomjerne policijske sile.
- 32. Smatrate li da u Hrvatskoj generalno postoji problem s rasizmom na sportskim priredbama?**
- a) Ne;
 - b) Ne, to je izmišljotina stranih medija;
 - c) Da, ali u malim razmjerima;
 - d) Da, to je veliki problem;
 - e) _____
- (ako ti ne odgovaraju ponuđeni odgovori upiši drugi)
- 33. Jesi li ikada priveden/a od strane policije zbog sumnje da si sudjelovao/la u navijačkim sukobima ili zbog nasilja na sportskim priredbama?**
- a) NE;
 - b) Da, samo jednom;
 - c) Da, više puta.

34. Koristiš li, i u kojim situacijama, alkohol? Možeš zaokružiti više odgovora.

- a) Ne, nikada;
- b) Da, kada su neka slavlja i kada izlazim u grad;
- c) Da, koristim ga svakodnevno;
- d) Da, kada idem na utakmice svog kluba;
- e) Da, svaki dan kada idem u školu.

35. Koristiš li narkotike? Možeš zaokružiti više odgovora.

- a) Ne, nikada;
- b) Da, kada su neka slavlja i kada izlazim u „noćni provod“;
- c) Da, koristim ih svakodnevno;
- d) Da, kada idem na utakmice svog kluba;
- e) Da, svaki dan kada idem u školu.

36. Prema tvom mišljenju, na koji se način može riješiti huliganizam na sportskim priredba? Možeš zaokružiti više odgovora.

- a) boljom edukacijom navijača;
- b) izmjenama zakonskih propisa;
- c) boljim radom pravosuđa;
- d) boljim radom policije;
- e) _____ (molimo piši drugi odgovor ako smatraš da ponuđeni odgovori nisu adekvatni)

37. Zaokruži kojeg si spola.

M Ž

Hvala na sudjelovanju u ovom istraživanju!